

საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის

ბრძანება №85

2013 წლის 25 ნოემბერი

ქ. თბილისი

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცების თაობაზე

„ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის პირველი პუნქტის საფუძველზე, ვბრძანებ:

1. დამტკიცდეს ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების თანდართული მენეჯმენტის გეგმა.
2. ეს ბრძანება ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი
რესურსების დაცვის მინისტრი

ხათუნა გოგალაძე

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმა

თავი I

შესავალი

მუხლი 1. დაცული ტერიტორიის მენეჯმენტის გეგმის ტერიტორიული სფერო

1. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმა შემუშავებულია ჯავახეთის ეროვნული პარკის, კარწახის ჭაობის აღკვეთილის, სულდის ჭაობის აღკვეთილის, ხანჩალის ტბის აღკვეთილის, ბულდაშენის ტბის აღკვეთილის და მადატაფის ტბის აღკვეთილისთვის.
2. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები მდებარეობს სამხრეთ საქართველოში, ჯავახეთის მთიანეთში. ჯავახეთის ეროვნული პარკის ტერიტორია, უმეტესად მთიანია და სამხრეთიდან საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის ხაზით არის შემოსაზღვრული (სხვა მიმართულებით საზღვრის ხაზი მთების კალთებზე გადის – ტერიტორიაზე არსებული მიწათსარგებლობის და მიწაზე საკუთრების ფორმების გათვალისწინებით); ხოლო ტბები და ჭაობები, ცალკეულ „კუნძულებად“, განლაგებულია პლატოზე ან პლატოსებრ მონაკვეთებზე, ეროვნული პარკის ჩრდილოეთ და აღმოსავლეთ საზღვრებიდან 1-16 კმ რადიუსში (ყველაზე ახლოს განლაგებულია კარწახის ჭაობის აღკვეთილი, ყველაზე შორს – მადატაფის ტბის აღკვეთილი). ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მდებარეობა მოყვანილია დანართ 1-ში.
3. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ყველა კატეგორიის საერთო ფართობი „ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად შეადგენს 16 209,42 ჰექტარს, რაც ორი მუნიციპალიტეტის საზღვრებშია მოქცეული: საერთო ფართობში ახალქალაქის მუნიციპალიტეტის მიწების ხვედრითი წილია 64% (ეროვნული პარკის ტერიტორიის დაახლოებით 2/3 და კარწახის და სულდის ჭაობების აღკვეთილები), ხოლო ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტის მიწებისა - 36% (პარკის ტერიტორიის დაახლოებით 1/3, ასევე ხანჩალის, ბულდაშენის და მადატაფას ტბის აღკვეთილები).

მუხლი 2. მენეჯმენტის გეგმის სამართლებრივი საფუძვლები

„ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის“ სამართლებრივ საფუძველს წარმოადგენს „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონი. „ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონი, „საქართველოს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“ შესახებ“ საქართველოს კანონი, „ცხოველთა სამყაროს შესახებ“ საქართველოს კანონი, „გარემოს დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი, სხვა კანონები და კანონქვემდებარე აქტები.

მუხლი 3. დაცული ტერიტორიის მიწათსარგებლობა

1. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების საზღვრებს შიგნით არსებული მიწები სახელმწიფოს საკუთრებაა.
2. ჯავახეთის ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონაში, კარწახის ჭაობის აღკვეთილის, სულდის ჭაობის აღკვეთილის, ხანჩალის ტბის აღკვეთილის, ბულდაშენის ტბის აღკვეთილის და მადატაფის ტბის აღკვეთილის გარკვეულ უბნებში ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ ხორციელდება განახლებადი ბუნებრივი რესურსებით ლიმიტირებული სარგებლობა.
3. 2016 წლის 1 ივნისამდე „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლით

განსაზღვრული კატეგორია არ ვრცელდება ჯავახეთის ეროვნული პარკის შემადგენლობაში შემავალ ტერიტორიაზე, რომლის საერთო ფართობია 13,2 ჰექტარი და რომელიც მოიცავს შემდეგ გეოგრაფიულ არეალს, რომლის კოორდინატები განსაზღვრულია „ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-13 მუხლის პირველი პუნქტით.

მუხლი 4. დაცული ტერიტორიების მიზნები

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ძირითადი მიზნებია:

- ა) ჯავახეთის ეროვნული პარკი - ეროვნული და საერთაშორისო მნიშვნელობის მქონე ეკოსისტემების დაცვა და რეგიონში მდგრადი ტურისტულ-რეკრეაციული საქმიანობის განვითარების ხელშეწყობა;
- ბ) კარწახის ჭაობის აღკვეთილი, სულდის ჭაობის აღკვეთილი, ხანჩალის ტბის აღკვეთილი, ბუღდაშენის ტბის აღკვეთილი და მადატაფის ტბის აღკვეთილი, მათი - როგორც რამსარის კონვენციის საერთაშორისო მნიშვნელობის მქონე ჭარბტენიანი საიტების ნუსხაში შესატანად რეკომენდებული ტერიტორიების - მდგრადი, სტატუსის შესაბამისი მართვა, გლობალურად მოწყვლადი და ეროვნული მნიშვნელობის მქონე სახეობების პოპულაციების დაცვისა და მათი ადგილსამყოფელების/ჰაბიტატების დეგრადაციის აღკვეთის მიზნით.

მუხლი 5. მენეჯმენტის გეგმის მიზნები

1. წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმა შემუშავებულია „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნების შესაბამისად, რომლის მიხედვითაც სავალდებულოა, რომ მენეჯმენტის გეგმა ყველა დაცულ ტერიტორიას გააჩნდეს.
2. მენეჯმენტის გეგმის ძირითად მიზანს წარმოადგენს ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების გრძელვადიანი მიზნების, შესაბამისი მოკლევადიანი (6 წლამდე) ამოცანების, ქმედებებისა და მათი შესრულების ინდიკატორების განსაზღვრა.

მუხლი 6. მენეჯმენტის გეგმის შემუშავების პროცესი

მენეჯმენტის გეგმის მომზადების პროცესში მონაწილეობდნენ: საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“, ნინოწმინდისა და ახალქალაქის გამგეობებისა და მუნიციპალიტეტების, დამხმარე ზონის სოფლებისა და რეგიონის არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები, ასევე, ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის –WWF, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის სპეციალისტები, საერთაშორისო და ეროვნული ექსპერტები, ასევე სხვა დაინტერესებული პირები.

მუხლი 7. მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების პერიოდი

მენეჯმენტის გეგმა მოქმედებს მისი ოფიციალურად ძალაში შესვლიდან 6 წლის განმავლობაში.

მუხლი 8. მენეჯმენტის გეგმაში ცვლილებების შეტანა და განახლება

1. მენეჯმენტის გეგმაში ცვლილებების შეტანა ხორციელდება მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.
2. მენეჯმენტის გეგმის ძალაში შესვლიდან არა უგვიანეს მეექვსე წლის პირველი კვარტალისა სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“ დაიწყებს ახალი მენეჯმენტის გეგმის მომზადებას, რომელიც დამტკიცებული იქნება მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

თავი II დაცული ტერიტორიის აღწერა

მუხლი 9. ბიომრავალფეროვნება

1. ჯავახეთის მთიანეთში წარმოდგენილია მცენარეულობის შემდეგი ტიპები:
 - ა) მთის ველები (მთის სტეპები) და მათი სახესხვაობები;
 - ბ) სუბალპური და ალპური მდელოები;
 - გ) წყალჭაობის მცენარეულობა, ბორეალური (ჩრდილოეთის) ფლორის მრავალი სახეობით, რომელთა აქ დასახლება მეოთხეული პერიოდის გამყინვარების ეპოქას ემთხვევა;
 - დ) არყნარ-დეკიანების ნაშთები და ხელოვნური (გამენებული) ფიჭვნარები.
2. მთის სტეპი საქართველოს მაღალმთაში მხოლოდ მცირე კავკასიონის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში და ჯავახეთის ვულკანურ მთიანეთშია კარგად წარმოდგენილი. ეს სტეპები მსგავსია სამხრეთ კავკასიასა და ირანის და თურქეთის მინდებარე ტერიტორიებზე გავრცელებული სტეპებისა. მთის სტეპები ძირითადად შექმნილია ველის წივანათი (*Festuca valesiaca*) და ვაციწვერას სახეობებით (*Stipa tirsia*, *S. capillata*). სტეპებში ვაციწვერას სახეობებთან ერთად ვხვდებით ცხვრის წივანას, ისლების და მარცვლოვან-ნაირბალახოვანი ფიტოცენოზების შესაბამის სახეობებს.
3. წყალჭაობის (ჭარბტენიანი) მცენარეულობის ფიტოცენოლოგიური შინაარსი ძირითადად განსაზღვრულია ევრაზიული, წინააზიურ-კავკასიური და ევროპულ-ხმელთაშუაზღვიური სახეობებით, მათ შორის

აღსანიშნავია *Carex wiluica* (იგი განიხილება როგორც რელიქტური სახეობა). ჭარბტენიანი მცენარეულობა აზონალურია და იგი ფართო გავრცელებით ხასიათდება.

4. ჯავახეთის მთიანეთში სუბალპური ტყის ნაშთები გვხვდება ზ. დ. 1800-2100 მ-ზე, კარწახის ტბის აღმოსავლეთით, ჩილდირის ქედის ჩრდილო ფერდობზე. ტყეს ქმნის არყი (*Betula litwinowii*) და ვერხვი (*Populus tremula*), რომელთაგან უფრო დიდი ფართობი ვერხვს უკავია. აქ ცირცელიც (*Sorbus aucuparia*) გვხვდება, მათ შორის ქვეტყეშიც. ქვეტყეს ქმნიან, ასევე, უზანი, შოთხვი, ჩიტაკოშკა, კლდის და მთის მოცხარი, ასკილი, ჟოლო, აღმოსავლური კოწახური და მდგნალი. ზედა ზოლში, პარკის ტიპის არყნარებში ქვეიარუსს მაჯალვერის სახეობები ქმნის, თუმცა მათ მცირე ფართობი უკავია და ფრაგმენტულადაა გავრცელებული. კარწახის სუბალპური ტყის აღმოსავლეთ ნაწილში ზედა ვერტიკალურ ზოლში ტანბრეცილი ვერხვზნარია, რაც იშვიათობას წარმოადგენს. სუბალპური ტყეების ზედა საზღვარზე (2000-2100 მ ზ. დ.) არის ფიჭვის (*Pinus kochiana*) პოპულაცია, რომლის ასაკიც დაახლოებით 35-40 წელია. მნიშვნელოვანი ფაქტია, რომ ფიჭვის პოპულაცია და კარწახის სუბალპური ფოთლოვანი ტყეები აქ ერთად გვხვდება. ბუნებრივი წარმოშობის სუბალპური ტყის განახლება საკმაოდ აქტიურად მიმდინარეობს. ეს ტყე თავისი ნიშან-თვისებებით კავკასიის სუბალპური ტყეების სამხრეთულ ტიპს მიეკუთვნება. ამგვარი ტყე ჯავახეთის ზეგანზე საქართველოს ფარგლებში სხვაგან არ გვხვდება.

5. დაახლოებით 8,650 ჰა ხელოვნური ფიჭვნარი გაფანტულია ზეგნის სხვადასხვა ნაწილში.

6. დაცული ტერიტორიების სიახლოვეს საინტერესოა კლდე-ნაშალ-ღორღიანთა ფლორისტული კომპლექსი. განსაკუთრებით აღსანიშნავია აბულისა და ემლიკლის მთის მასივების ფლორა. ჯავახეთის ზეგანზე მხოლოდ აქ არის წარმოდგენილი სუბნივალური სარტყელი 3000-3300 მ-ის ფარგლებში. მიუხედავად ასეთი მცირე ჰიფსომეტრული დიაპაზონისა, ტიპური სუბნივალური სარტყლის ფლორის სიმდიდრე 60 სახეობას აღემატება, საიდანაც 20-25% კავკასიისა და ამიერკავკასიის ენდემებია (იხ. დანართი 7).

7. ჯავახეთის მთიანეთში აღრიცხულია ძუძუმწოვართა თითქმის 40, მათ შორის მტაცებელთა ათი და ჩლიქოსანთა ორი სახეობა. ჩლიქოსანთა ორივე სახეობა, ისევე, როგორც ფოცხვერი და დათვი, იშვიათად თუ გამოჩნდება ამ შიშველ ადგილებში. მეტადაა გავრცელებული: ჭრელტყავა (*Vormela peregusna*, გლობალურად მოწყვლადი სახეობა), წავი (*Lutra lutra*), ევროპული კურდღელი (*Lepus europaeus*), მაჩვი (*Meles meles*), მელა (*Vulpes vulpes*) და მგელი (*Canis lupus*). კურდღელი, მელა და მგელი გავრცელებულია მთელ ჯავახეთის მთიანეთში, მაშინ, როდესაც ჭრელტყავა აღრიცხულია მხოლოდ სასაზღვრო ზონაში (მადატაფის ტბის მიდამოებში). ძუძუმწოვართა ექვსი სახეობა (ძირითადად მღრღნელები) კავკასიის ენდემია: ნერინგის ბრუცა (*Nannospalax nehringi*), ბრანდტის ზაზუნა (*Mesocricetus brandti*), დაღესტნური მემინდვრია (*Terricola daghestanicus*), ნაზაროვის მემინდვრია (*Terricola nasarovi*), კავკასიური წყლის ბიგა (*Neomys teres*), კავკასიური ბიგა (*Sorex satunini Ognev*). ეს სახეობები კონცენტრირებულია რეგიონის სამხრეთ საზღვარსა და სამცხე-ჯავახეთის მთებში. ერთადერთ არაადგილობრივ ძუძუმწოვარს წარმოადგენს ონდატრა (*Ondatra zibethicus*), რომელიც გაამრავლეს ხანჩალის ტბაში 1980-იანი წლების შუა პერიოდში. მას შემდეგ ეს სახეობა გავრცელდა ჯავახეთის თითქმის ყველა ტბაში (იხ. დანართი 8). საქართველოს „წითელი ნუსხის“ სახეობებიდან აღსანიშნავია: ნაცრისფერი ზაზუნელა (*Cricetulus migratorius*) და ბრანდტის ზაზუნა (*Mesocricetus brandti*), რუხი მგელი (*Canis lupus*), წავი (*Lutra lutra*) და ქრცვინი (*Puterius sp.*).

8. ჯავახეთის მთიანეთი უკეთაა ცნობილი თავისი ფრინველებით. ამ ტერიტორიაზე ფრინველთა 140 სახეობაზე მეტი აღირიცხა. მათ შორის მკვიდრია 80-85 სახეობა, სხვები არიან ან მიგრანტები, ზაფხულის სტუმრები, ან მათი სტატუსი გაურკვეველია. ფრინველთა უმრავლესობა დაკავშირებულია ზეგანზე განლაგებულ ტბებთან და წყლიან ადგილებთან. შვიდი სახეობა გლობალურად მოწყვლადია, რომელთაგან რამდენიმე ბუდობს ჯავახეთის მთიანეთში: მათ შორის ხუჭუჭა ვარხვი (*Pelecanus crispus*) – კარწახის ტბაზე. ჯავახეთის მთიანეთი ერთადერთი ადგილია საქართველოში, სადაც ბუდობენ რუხი წერო (*Grus grus*), რუხი ყანჩა (*Ardea cinerea*), თეთრი ყარყატი (*Ciconia ciconia*), ვარხვები: ვარდისფერი ვარხვი (*Pelecanus onocrotalus*), ქოჩორა (ხუჭუჭა ვარხვი (*P. crispus*) და თეთრფრთიანი გარიელი გარიელი (*Melanitta fusca*). ყანჩა და ყარყატი ჩვეულებრივია ნინოწმინდის რაიონის სამხრეთი ნაწილისთვის (ანუ ხანჩალის, ბუღდაშენის და მადატაფის ტბებისთვის). ვარხვების კოლონიები აღინიშნება კარწახის ტბაზე. შავი გარიელი გვხვდება ყველა დიდ ტბაზე (იხ. დანართი 9 ფრინველების).

9. ჯავახეთის ზეგანზე გვხვდება ამფიბიების და რეპტილიების ცამეტი სახეობა. დარევსკის გველგესლა (*Vipera darevskii*) ენდემურია კავკასიისთვის. ხვლიკების ოთხი სახეობა ენდემურია სამხრეთი საქართველოსთვის, სომხეთისა და აღმოსავლეთი თურქეთისთვის (იხ. დანართი 11).

10. ადგილობრივი ტბების წყლის ფაუნა თითქმის ხელშეუხებელი იყო გვიან 1950-იან წლებამდე, გარდა ტრადიციული თევზაობისა, რასაც მიმართავდა ტაბაწყურის, ხანჩალის, საღამოს და განსაკუთრებით ფარავნის ტბის მიმდებარე სოფლების მოსახლეობა კომლის გამოკვების მიზნით. ადგილობრივი მოსახლეობისთვის კომერციულ ინტერესს წარმოადგენს შემდეგი სამი სახეობა: მდინარის კალმახის (*Salmo fario*) ტბის ფორმა, კავკასიური ქაშაპი (*Leuciscus cephalus orientalis*) და მტკვრის წვერა (*Barbus lacerta cyri*). 1957-1961 წლებში თევზის ფერმები შეიქმნა ტაბაწყურის, ხანჩალის, საღამოს და ფარავნის ტბებზე. 1960-იანი წლების დასაწყისში რუსეთის ჩრდილოეთიდან შემოყვანილი *Coregonid* თევზის ჯიშები, კობრთან (*Cyprinus carpio*) ერთად, მოშენებული იქნა ყველა დიდ ტბაში კარწახის გარდა. კარწახანა სამხრეთი რუსეთიდან ჯავახეთის ზეგანზე 2100 მ-მდე სიმაღლეზე მდებარე ყველა ტბაში მოგვიანებით გავრცელდა. აღნიშნულის შედეგად თევზების

ადგილობრივი ფაუნა და ფსკერის ფლორა და ფაუნა მკვეთრად შეიცვალა, თუმცა ამ ზემოქმედების ხარისხობრივი ან რაოდენობრივი შეფასება არ განხორციელებულა (იხ. დანართი 12).

11. საქართველოს პრეზიდენტის 2006 წლის 2 მაისის №303 ბრძანებულებით დამტკიცდა საქართველოს წითელი ნუსხა. დანართი 13 შეიცავს საქართველოს წითელი ნუსხის იმ სახეობებს, რომლებიც ჯავახათშია გავრცელებული.

მუხლი 10. ლანდშაფტები

1. ჯავახეთის მთიანეთი მდებარეობს საქართველოს სამხრეთ ნაწილში. გეოგრაფიულად იგი წარმოადგენს ახლო აღმოსავლეთის ზეგნების უკიდურეს ჩრდილოეთ ნაწილს. ჩრდილოეთით მას თრიალეთის ქედის კალთები საზღვრავს, აღმოსავლეთით და სამხრეთით – აბულ-სამსარის და ჯავახეთის ქედები, რომლებიც თანდათანობით გადადის თურქეთის ჩრდილო-აღმოსავლეთის ზეგანში (ჩილდირის ტბის მიდამოები). დასავლეთით ჯავახეთის ზეგანს მკვეთრად საზღვრავს მდ. მტკვრის ღრმა ხეობა. ზეგნის მთლიანი ტერიტორია, დაახლოებით, 700 კვ.მ.-ის ტოლია. მისი აბსოლუტური სიმაღლე იცვლება 1,500 მ-დან 3,300 მ-მდე.

2. ვულკანური, რბილი ფორმების მრავალფეროვნება - პლატოები, კონუსები და გაქვავებული ლავური ღვარები და ამ ფორმებს მისადაგებული მცირე და საშუალო ზომის ვულკანური წარმოშობის ტბები - მკვეთრად გამოარჩევენ ჯავახეთის ლანდშაფტს საქართველოს სხვა მხარეების ლანდშაფტებისაგან და, ასევე, განსაზღვრავს ამ ზეგნის მთლიანი ტერიტორიის - სომხეთისა (არპის ტბის მიდამოები) და თურქეთის (ჩილდირის ტბის გარშემო) ნაწილების ჩათვლით - პერცეფციულ უნიკალობას კავკასიის ეკორეგიონის ფარგლებში.

3. ტერიტორიაზე ძირითად წარმოდგენილია:

ა) მაღალმთის მდელოებისა და სტეპების ლანდშაფტი ვულკანურ ზეგნებსა და მთის ფერდობებზე მთა-მდელოსა და მთის შავმიწა ნიადაგებით;

ბ) მაღალმთის ვულკანური წარმოშობის ტბებისა და წყალჭარბი ტერიტორიების ლანდშაფტი.

მუხლი 11. გეოლოგია და ჰიდროლოგია

1. გეოლოგიურად ჯავახეთის მთიანეთი შედგება მიოცენის, ზედა პლიოცენის და პლეისტოცენის პერიოდების ვულკანური მასალისგან (ანდეზიტი, დაციტი და სხვ.). უძველეს შრეებს წარმოადგენს ზედა პალეოზოური პერიოდის გრანიტები და დიორიტები. თანამედროვე ალუვიალურ-პროლუვიალური, ტბის პროლუვიალური და ტბის ალუვიალური ნალექები გაბნეულია ფართო ტერიტორიებზე.

2. ტერიტორიის გეომორფოლოგიაზე ზეგავლენას ახდენს ტექტონიკური მოქმედება, ტემპერატურის მერყეობა და ქართა და წყლით გამოწვეული ეროზია. ჯავახეთის მთიანეთში ხშირად გვხვდება პერიგლაციალური ფორმები, როგორცაა ზვავი, მეწყერი, ღვარცოფი და სხვ. ჯავახეთის მთიანეთის სამხრეთი ნაწილი წარმოადგენს ზ.დ 2500-2800 მ სიმაღლის ლავურ ზეგანს, სადაც ყველაზე მაღალია კონუსისებური მთა (ჩამქრალი ვულკანი) ელმიკლი (3053 მ).

3. ჰიდროლოგიურ თავისებურებებს მეტწილად განსაზღვრავს ჯავახეთის ვულკანური მთები და ლავის ფენა, რომელიც აქ ფარავს თითქმის მთელ ტერიტორიას. ექვსი ბუნებრივი ტბა (ზედაპირის ფართობით 1 კვ.მ. და მეტი) და 60-ზე მეტი პატარა ტბა გაბნეულია მთელ ჯავახეთის ზეგანზე. ყველა ტბა წარმოიშვა ვულკანური მოქმედებების შედეგად. ტბების ზედაპირის საერთო ფართობი ჯავახეთის მთიანეთში აჭარბებს 96 კვ.მ-ს, ხოლო თუკი ჩავთვლით დაჭაობებულ და დროებით ჭარბტენიან ტერიტორიებსაც - აღწევს 144 კვ.მ-ს (ჯავახეთის მთიანეთის ტერიტორიის 5.5%). ტბები, ჩვეულებრივ, მეჩხერია - 3 მ მაქსიმალური სიღრმით. კოლხეთის დაბლობის შემდეგ, ჯავახეთის მთიანეთს მეორე ადგილი უკავია ჭარბტენიანი ადგილების კონცენტრაციით საქართველოში; ხოლო კავკასიის მთიანეთში – პირველი ადგილი. ამასთან, ჯავახეთის ზეგანი ითვლება საქართველოს ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან წყალშემკრებ და წყლით მომმარაგებელ მხარედ.

4. გრუნტის წყლები ასრულებს ძირითად როლს ადგილობრივი ტბების წარმოშობის საქმეში და მითი კვების ძირითადი წყაროცაა. მდ. ფარავანს - ზეგნის უდიდეს მდინარეს - ფარავანის ტბიდან წელიწადში გამოაქვს 45 მლნ მ³ წყალი. ფარავანი ჩაედინება და გამოედინება საღამოს ტბიდან და უერთდება მდინარე მტკვარს სოფელ ხერთვისთან. მისი მთლიანი სიგრძეა 74 კმ (საშუალოდ 13%-იანი დახრილობით). მისი წყალშემკრები აუზი უდრის 2350 კვ.კმ-ს და შეადგენს ჯავახეთის ზეგნის უმეტეს ნაწილს, გარშემორტყმულს მთებით. მისი ძირითადი შენაკადებია მდ. განზასხევი (19 კმ სიგრძის), ბუგდაშენის წყალი (16 კმ სიგრძის), კირხბულაკი (32 კმ სიგრძის), კორხი (30 კმ სიგრძის) და ჩობარეთი (23 კმ სიგრძის).

5. ზეგანი მდიდარია გრუნტის წყლებით, კერძოთ წყაროების მრავალრიცხოვნებით, რომელთა დინების ნაკადი ძირითადად სტაბილურია და მხოლოდ მცირედ მერყეობს წლის განმავლობაში, მათ შორის ბევრია მინერალური წყარო.

მუხლი 12. კლიმატი

1. ჯავახეთის ზეგანი ხასიათდება მკაცრი, უმეტესად კონტინენტური ჰავით. ივლისის შუა რიცხვების საშუალო ტემპერატურა აქ უდრის 15°C, განსხვავებით საქართველოს სხვა კუთხეებისგან, სადაც ამ პერიოდში ტემპერატურა აღწევს 22-25°C-ს. ზამთრის ტემპერატურა შუა იანვრში საშუალოდ აღწევს -8°C -10°C, როცა ქვეყნის დანარჩენ ნაწილებში იგი მერყეობს -2-სა და +5°C შორის. ამ დროს ყინულის სისქე ტბებში 30-50 სმ-ია.
2. ჯავახეთის მთიანეთში ატმოსფერული ნალექების დონე დაკავშირებულია ზ. დ. სიმაღლესთან. 2,000 მ-ზე დაბლა განლაგებულ ტერიტორიებზე ნალექების წლიური რაოდენობა მერყეობს 500-600 მმ-ს შორის. 2,000 მ-ზე განლაგებულ ტერიტორიებზე (ჯავახეთის მთიანეთის ჩრდილო და აღმოსავლეთი ნაწილები) ნალექების საშუალო წლიური რაოდენობის დონე მერყეობს 600-700 მმ შორის, წვიმის პიკური რაოდენობით გაზაფხულსა და გვიან შემოდგომაზე.
3. ზეგანზე ყველაზე მკაცრი ჰავა ფიქსირდება ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტში, ვინაიდან მუნიციპალიტეტის 70% განლაგებულია ზ. დ. 2,000 მ სიმაღლეზე მაშინ, როცა ასეთივე სიმაღლეზე მდებარეობს ახალქალაქის მუნიციპალიტეტის მხოლოდ 30%. ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტის 50%-ზე მეტი კი, ფაქტობრივად, განლაგებულია 2,400 მ-ზე მეტ სიმაღლეზე. შესაბამისად, იანვრის და ივლისის საშუალო ტემპერატურა ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტში, დაახლოებით, 2-4 გრადუსით ნაკლებია, ხოლო ნალექების წლიური რაოდენობა 100-200 მმ-ით მეტია, ვიდრე ახალქალაქის მუნიციპალიტეტში. სწორედ ამ მიზეზის გამო ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტში უფრო მეტად აშენებენ პირუტყვს, ვიდრე ახალქალაქის მუნიციპალიტეტში, სადაც ძირითადად მოჰყავთ მარცვლეული და კარტოფილი.

მუხლი 13. ტურისტული და რეკრეაციული პოტენციალი

1. დღეისათვის ჯავახეთი არ წარმოადგენს საქართველოში ჩამოსული ტურისტების დანიშნულების პრიორიტეტულ ადგილს შესაბამისი ინფრასტრუქტურისა და სერვისების სიმწირის, ასევე, რეგიონის ბუნებრივი მიმზიდველობის ცნობადობის ამაღლებისაკენ მიმართული აქტივობების სიმცირის გამო; ამ ხარვეზის გამოსწორება ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა.
2. ტერიტორიის ტურისტულ და რეკრეაციულ პოტენციალს განსაზღვრავს მიმზიდველი ბუნებრივი გარემო (ტბები, გადამფრენი ფრინველები, რბილი, ვულკანური რელიეფი - იოლად ასასვლელი მთებით და სხვ.). ამასთან, საავტომობილო გზების გაუმჯობესებული ხარისხი, ისევე როგორც ახლო მომავალში აზერბაიჯანი-საქართველო-თურქეთის რკინიგზის ექსპლუატაციაში შესვლა უზრუნველყოფს ტურისტების სწრაფ და კომფორტულ ტრანსპორტირებას.
3. დაცულ ტერიტორიებს გააჩნია დიდი პოტენციალი ფრინველების სპეციალისტებისა და ფრინველებზე ფოტომონადირეების (ე.წ. Birdwatcher-ების), ასევე, თევზაობის მოყვარულთა, მათ შორის გაყინულ ტბაზე თევზაობის მოყვარულთა მოსაზიდად.
4. ტერიტორიას გააჩნია მნიშვნელოვანი პოტენციალი ზამთრის ტურიზმის (განსაკუთრებით, თხილამურებზე სიარულის - ე.წ. Cross-country skiing-ისა და Snowshoeing-ის -მოყვარულთათვის), ასევე საცხენოსნო-სათავგადასავლო ტურიზმის, ასევე ველოტურიზმის განვითარებისათვის.
5. ჯავახეთში არსებობს ტურისტული რესურსების კომბინირებული შეთავაზების და ტურისტული პროდუქტის ადგილობრივ სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტთან (როგორც არის პური, ყველი, თაფლი და სხვ.) "დაკავშირების" შესაძლებლობა. სასოფლო სამეურნეო პროდუქტის მომსახურების სფეროსთან კომბინაცია (სასტუმრო სახლები, კვების ობიექტები, მცირე სიმძლავრის სავაჭრო და საპიკნიკე ადგილები) დამატებით შესაძლებლობებს შექმნის.
6. ტერიტორიას დამატებით ტურისტულ ღირებულებას სძენს მათ გარშემო ან მათ სიახლოვეს არსებული, გამორჩეული ისტორიულ-კულტურული ძეგლები, როგორცაა ვარძია, ხერთვისი, უძველესი ნამოსახლარები და სხვ. (გასათვალისწინებელია ვარძიიდან კარწახის ტბასთან გადმოსასვლელი ტურისტებისთვის მიმზიდველი გზა).
7. კიდევ ერთ დამატებით რესურსს ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების სომხეთთან და თურქეთთან სასაზღვრო მდებარეობა წარმოადგენს. სომხეთის მოსაზღვრე - არფის ტბის - ეროვნულ პარკთან თანამშრომლობის განვითარება, ასევე, ზემოთ ხსენებული სარკინიგზო მაგისტრალის ამოქმედება კარგ შესაძლებლობას ქმნის ამ ქვეყნებიდან ტურისტების მოსაზიდად.
8. ადმინისტრაცია მონაწილეობას მიიღებს ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ცნობადობის ამაღლების, ვიზიტორთა მოზიდვისა და ხარისხიანი მომსახურებისათვის სხვადასხვა საშუალებას გამოიყენებს, როგორცაა: დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ვებგვერდი; ტურისტული გზამკვლევის და სხვა გამოცემების შექმნა და მიწოდება ვიზიტორებისათვის; გაცნობითი ტურების მოწყობა მედიისა და ტურ-ოპერატორებისათვის; შესაბამისი ინფორმაციის განთავსება საქართველოს შესახებ არსებულ სხვადასხვა გზამკვლევაში (Bradt Travel Guidebook, Lonely Planet, Walking in the Caucasus და სხვ.); ეროვნულ პარკის შესახებ თემატური ფილმებისა და ვიდეო რგოლების მომზადება; სარეკლამო რგოლების მომზადება და რეკლამირება ცენტრალური ტელევიზიების მეშვეობით; ტურისტულ ბაზრობებში მონაწილეობა, ტრანსსასაზღვრო ურთიერთობების ჩამოყალიბება და სხვ.

მუხლი 14. ტრადიციული საქმიანობა და ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება

1. ჯავახეთში, საქართველოს სხვა მაღალმთიანი მხარეების მსგავსად, ტრადიციულად უნდა ჩაითვალოს მესაქონლეობა, მათ შორის მომთაბარე მეცხვარეობა, ნაწილობრივ მემინდვრეობა და მეფუტკრეობა, ასევე, მათთან დაკავშირებული პროდუქტების წარმოება.
2. ბუნებრივი რესურსებიდან ჯავახეთში ტრადიციულად გამოიყენება ზაფხულის სამოვრები და სათიბები. ეს რესურსი გამოიყენება არა იმდენად ადგილობრივი მოსახლეობის (რომელსაც, გადაზამთრების პრობლემის გამო, ცხვარი ცოტა ჰყავს), რამდენადაც საქართველოს სხვა კუთხეებიდან წლის შესაბამის პერიოდში (ივნისი-სექტემბერი) ამოსული ფერმერების მიერ (ძირითადად - კახეთიდან, საგარეჯოს მუნიციპალიტეტიდან). მოვების პრაქტიკა საბჭოთა პერიოდში უსისტემო იყო. ასეა დღესაც. ამდენად, მდგრადი მოვების ნორმების დანერგვა, დაცული ტერიტორიების ფარგლებში, მათ ერთ-ერთ მთავარ ამოცანად უნდა ჩაითვალოს.
3. ტრადიციულად უნდა ჩაითვალოს წყალსატევების თევზის რესურსების გამოყენებაც. დღეისათვის მათ უმრავლესობაზე თევზის ფერმებია მოწყობილი, წყალსატევებში გაშვებულია (ინტროდუცირებულია) თევზის არაადგილობრივი სამრეწველო სახეობები (ტბის კალმახი და სხვ.); წყალსატევების თევზის რესურსების მდგრადი გამოყენების საკითხების დარეგულირებას ფერმების მესაკუთრებთან კოორდინირება ესაჭიროება.
4. წყლის რესურსების გამოყენება შომდგომი ცალკე, დეტალური შესწავლის საგანია: აშკარაა, რომ სრულიად არამდგრადია ხანჩალის ტბის თანამედროვე მდგომარეობა, რისი უპირველესი მიზეზიცაა წყლის მენეჯმენტის დაუსაბუთებელი და წარსულში უხარისხოდ განხორციელებული ღონისძიებები. წყლის საბჭოური საინჟინრო მენეჯმენტის ესა თუ ის კვალი შეინიშნება თითქმის ყველა ტბაზე (კარწახის გარდა, რომელიც ტრანსსასაზღვრო ტბაა).

მუხლი 15. ისტორიულ-კულტურული ღირებულება

1. სამცხე-ჯავახეთი საქართველოს უძველესი კუთხეა. ამ ტერიტორიაზე მრავალი არქეოლოგიური ძეგლია. არქეოლოგიურმა გათხრებმა ცხადყო, რომ ადამიანს სამცხე-ჯავახეთის ტერიტორიაზე უძველესი დროიდან უცხოვრია. რეგიონის ტერიტორიაზე მრავალი ადრეანტიკური ხანის ნაქალაქარი და ყორღანული სამარხი იქნა აღმოჩენილი. აქ ვხვდებით ციკლოპური ტიპის, უზარმაზარი ლოდებისგან მშრალად ნაშენ, ციხე-ნამოსახლარებს, გალავნებს, კოშკებსა და აკლდამებს. სამცხე-ჯავახეთი საქართველოს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი და კულტურულად დაწინაურებული პროვინცია იყო. პირველად ისტორიულ წყაროებში ეს რეგიონი მოხსენიებულია ძვ.წ-ით 785 წელს, ურარტუს მეფის არგიშთის მიერ. XI ს-დან ჯავახეთის ცენტრად მოიხსენიება ახალქალაქი. XII საუკუნეში თამარ მეფის დროს სამცხე-ჯავახეთის ტერიტორიაზე მძლავრი კულტურული ცხოვრება დუღდა, რისი კვალიც დღემდე მკაფიოდაა შენარჩუნებული.
2. ჯავახეთის მთიანეთი მდიდარია ისტორიული და კულტურული ძეგლებით. გადმოცემით, მე-3 საუკუნეში წმინდა ნინო საქართველოში კაპადოკიიდან პირველად ჯავახეთის მთიანეთში შემოვიდა და აქედან დაიწყო ქართველ ხალხში ქრისტიანობის გავრცელება.
3. სამცხე-ჯავახეთის ყველაზე მნიშვნელოვან ისტორიულ ძეგლებს შორის არის ხერთვისი - ლეგენდარული ციხე-ქალაქი, რომელიც განლაგებულია მდინარეების ხერთვისისა და ფარავნის შესართავთან, და მდინარე მტკვრის ხეობაში კლდეში გამოკვეთილი ვარძიის სამონასტრო კომპლექსი. ეს კომპლექსი - როგორც ერთი ობიექტი - შეტანილია UNESCO-ს მსოფლიო მემკვიდრეობის არეების/უბნების (UNESCO World Heritage Sites) წინასწარ ნუსხაში (იხ. <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5236/>) და ოფიციალური საერთაშორისო აღიარების რეალური კანდიდატია.
4. თავისი თბილი წყლებით ცნობილი სოფელი ნაქალაქარი ვარძიის ჩრდილოეთით, ხერთვისის ხეობაში მდებარეობს. ძველ დროს და შუა საუკუნეების დასაწყისში ჯავახეთის უძველესი ქალაქი წუნდა ნაქალაქარის მახლობლად მდებარეობდა. მის შორიახლოს, კლდის წვერზე, იმავე სახელწოდების ეკლესიაა, რომელიც საქართველოს უდიდესი პოეტის შოთა რუსთაველის დროს აშენდა. ისტორიული წყაროები მოწმობს, რომ წუნდის დანგრევის შემდეგ, ჩვენი წელთაღრიცხვის IX-X საუკუნეებში, მდინარე მტკვრის მოპირდაპირე ნაპირას აშენდა თმოგვის ციხე. მტკვრის მარჯვენა ნაპირას განლაგებულია ვანის ქვაბები, VII-XVI საუკუნეების არქიტექტურული და კულტურული ძეგლი. ზეგანზე მიმოვანტულ სოფლებში ბევრი კულტურული ძეგლია, უმეტესად - ეკლესიები.
5. ეს ყოველივე, ლანდშაფტისა და ბიომრავალფეროვნების თავისებურებასთან ერთად, მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრავს რეგიონის ტურისტულ პოტენციალს. თვით დაცული ტერიტორიების ფარგლებში გამორჩეული ისტორიულ-კულტურული ძეგლები არ არის განლაგებული.

მუხლი 16. ეკოსაგანმანათლებლო პოტენციალი

1. ტერიტორიას გააჩნია გამოკვეთილი ეკოსაგანმანათლებლო პოტენციალი ძირითადი მიმართულებებით:
 - ა) ფრინველთა მრავალფეროვნება და მისი შენარჩუნების მნიშვნელობა;
 - ბ) სამოვრების დეგრადაცია/ეროზია და მდგრადი გამოყენება;
 - გ) წყლის ეკოსისტემებისა და თევზის რესურსების მდგრადი გამოყენება.
2. ჯავახეთზე გადის გადამფრენი ფრინველების საქართველოს ფარგლებში მდებარე მე-2 სამიგრაციო გზა, რომელიც შავიზღვისპირეთს მნიშვნელოვნად ჩამოუვადრება ფრინველთა რაოდენის მხრივ, მაგრამ თითქმის

არ განსხვავდება ფრინველთა სახეობების რაოდენობით, რაც მის სამეცნიერო-საგანმანათლებლო უნიკალობას განსაზღვრავს: სწორედ ამის გამო აქ ფრინველები სხვა ბიოლოგიურ კომპონენტებზე უკეთესადაა შესწავლილი. გარდა ამისა, ტრანსსასაზღვრო კონტექსტი ამ მიმართულებითაც დამატებით პოტენციალს წარმოქმნის.

3. გარემოსდაცვითი ცნობიერების გაზრდის მიზნით, ეკო-საგანმანათლებლო საქმიანობისთვის ასაკობრივი ზღვარის გათვალისწინებით შეიძლება გამოიყოს სხვადასხვა სამიზნე ჯგუფი, უპირველესად, სკოლების ადგილობრივი მოსწავლეები; ასევე, უნივერსიტეტების (ახალციხის, თბილისის და სხვ.) სტუდენტები, ასევე ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობა.

4. შესაბამისი ღონისძიებების დაგეგმვისა და განხორციელებისას აქტიურად შეიძლება, იქნეს გამოყენებული ადგილობრივი რესურს-ცენტრების და არასამთავრობო ორგანიზაციების შესაძლებლობები.

მუხლი 17. საზოგადოებასთან ურთიერთობა

1. საზოგადოებასთან ურთიერთობა წარმოადგენს მნიშვნელოვან მიმართულებას ყველა დაცული ტერიტორიისათვის. საზოგადოებასთან ურთიერთობა ხელს უწყობს დაცული ტერიტორიის დადებითი იმიჯის ჩამოყალიბებას, ზრდის საზოგადოების ინფორმირებულობას და ცნობიერებას ზოგადად დაცული ტერიტორიის და იქ მიდინარე პროცესების შესახებ, რაც განაპირობებს საზოგადოების ჩართულობას დაცული ტერიტორიების განვითარებაში და ზრდის ადმინისტრაციის მენეჯმენტის ეფექტურობას.

2. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია საზოგადოებასთან ურთიერთობისთვის სხვადასხვა საშუალებას გამოიყენებს, როგორცაა: დაცული ტერიტორიების ვებგვერდი; საინფორმაციო ბროშურებისა და ბუკლეტების ბეჭდვა და გავრცელება; დაცული ტერიტორიების შესახებ სტატიების გამოქვეყნება ადგილობრივ და ცენტრალურ პრესაში; ინფორმაციის განთავსება როგორც ქართულ, ისე საერთაშორისო ჟურნალ-გაზეთებში; სხვადასხვა ღონისძიებების დაგეგმვა და განხორციელება პარტნიორებთან და ადგილობრივ მოსახლეობასთან მჭიდრო თანამშრომლობით; დაცული ტერიტორიების მიერ მოწყობილი ღონისძიებების გაშუქება ადგილობრივი და ცენტრალური ტელევიზიით; შეხვედრები ადგილობრივ მოსახლეობასთან; გაცნობითი ეკოტურების მოწყობა სასწავლო დაწესებულებებისათვის და მათთან პარტნიორული ურთიერთობის დამყარება; თანამშრომლობა არსებულ და პოტენციურ რეგიონულ პარტნიორებთან და სხვ.

მუხლი 18. სოციალურ-ეკონომიკური ასპექტები

1. ჯავახეთის მთიანეთში ძირითადად ორი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულია: ნინოწმინდისა და ახალქალაქის მუნიციპალიტეტები. ამ ორ მუნიციპალიტეტში 98 დასახლებული პუნქტია, მათ შორის 96 სოფელი და 2 ქალაქი. ყველაზე დიდი ქალაქი ჯავახეთის ზეგანზე არის ახალქალაქი, რომლის მოსახლეობა 12000-15000 კაცს შეადგენს, ნინოწმინდაში კი - 6900 კაცს. მოსახლეობის 80% სოფლად ცხოვრობს. ამ ორი მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის საერთო რიცხვი შეადგენს 102400 ადამიანს (67300 ახალქალაქში, 35100 ნინოწმინდაში). ნინოწმინდაში საშუალო კომლის სულადობა შეადგენს 3,7 ადამიანს.

2. ნინოწმინდასა და ახალქალაქში შეინიშნება მუდმივად მცხოვრები მოსახლეობის გადინების ტენდენცია - არახელსაყრელი ეკონომიკური პირობების გამო.

3. ზაფხულში ჯავახეთის მთიანეთში მოსახლეობის რაოდენობა იზრდება, ვინაიდან სხვა მუნიციპალიტეტებიდან ჩამოსული მოსახლეობა იყენებს ჯავახეთის მთებს ტრადიციულ საზაფხულო სამოვრებად.

4. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დამხმარე ზონაში მდებარეობს ათი სოფელი - ექვსი ახალქალაქის და ოთხი ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტებში (იხ. დანართი 14). აქ 1732 კომლია, მოსახლეობის ჯამი კი 4750-ს შეადგენს; ყველაზე დიდი სოფელი სულდაა, შემდეგ კარწახი და დადეში, რომლებიც ახალქალაქის მუნიციპალიტეტში მდებარეობენ.

5. ამ ყველა სოფლის მოსახლეობა ამა თუ იმ ხარისხით დამოკიდებულია ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების რესურსებზე: უმთავრესად - სამოვრებზე და სათიბებზე, ნაწილობრივ, ასევე, თევზის რესურსებზე.

6. დაცული ტერიტორიების შექმნა მოსახლეობას ახალი შემოსავლის წყაროს შეუქმნის, რაც დაკავშირებულია, უპირველესად, ტურიზმის განვითარებასთან და კერძოდ ვიზიტორთა მომსახურების სფეროსთან; დამხმარე ზონისათვის დაგეგმილი საპილოტე პროექტები ხელს შეუწყობს კომუნალური ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესებას.

თავი III

გრძელვადიანი მიზნები

მუხლი 19. ბუნებრივი ეკოსისტემების, ლანდშაფტებისა და ცოცხალი ორგანიზმების მდგომარეობასთან დაკავშირებული მიზნები

1. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ბუნებრივი ეკოსისტემების, ლანდშაფტებისა და ცოცხალი ორგანიზმების მდგომარეობასთან დაკავშირებულ ძირითად გრძელვადიან მიზნებს რამდენიმე ფაქტორი განსაზღვრავს:

ა) ეს არის ახლად დაარსებული დაცული ტერიტორიები, სადაც მანამდე დაცვის რეჟიმი არ არსებობდა;

ბ) დაცული ტერიტორიები უმეტესად მოიცავს სხვადასხვა ტიპის უტყეო ეკოსისტემებს (ძირითადად მაღალმთის ბალახეულ, ტბის და წყალჭარბ ეკოსისტემებს), რომელთა დაცვისა და მდგრადი გამოყენებისადმი მიდგომა განსხვავებულია;

გ) დაცული ტერიტორიები მოიცავს სხვადასხვა კატეგორიის ერთეულებს (ეროვნული პარკი, აღკვეთილი), რომელთა მართვასაც, ასევე, სხვადასხვა მიდგომა ესაჭიროება;

დ) დღეისათვის ტერიტორიები ინტენსიურად გამოიყენება (ძოვება, სათევზე მეურნეობები).

2. საერთო გრძელვადიან მიზანს წარმოადგენს: ჯავახეთის ეროვნული პარკის და აღკვეთილების ბუნებრივი ეკოსისტემების, შესაბამისი ეკოლოგიური პროცესების და მათთან დაკავშირებული სერვისების დაცვისა და ჯანსაღი ფუნქციონირების უზრუნველყოფა, ასევე - ჯავახეთის ლანდშაფტების პერცეფციულ-ესთეტიკური ღირებულების შენარჩუნება, რაც ვიზიტორთა მოზიდვის ერთ-ერთი მთავარი პირობაა.

მუხლი 20. საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილ, გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფ გარეულ ცხოველთა და ველურ მცენარეთა გენოფონდის და ბიოლოგიური მრავალფეროვნების მდგომარეობასთან დაკავშირებული მიზნები

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები წარმოადგენს საქართველოს მდიდარი ბუნებრივი მემკვიდრეობის მნიშვნელოვან ნაწილს, რომელიც ევროპისა და წინააზიის ველური ბუნების მემკვიდრეობის ნაწილია. დაცული ტერიტორიებისათვის დამახასიათებელი სახეობები და ჰაბიტატები, საქართველოს „წითელი ნუსხის“ სახეობების პოპულაციების ჩათვლით, არის ჯანსაღ მდგომარეობაში. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები დაკავშირებულია საქართველოსა და მიმდებარე ქვეყნების სხვა დაცულ ტერიტორიებთან ეკოლოგიური დერეფნების (ან სხვა ტრანსსასაზღვრო მექანიზმების) საშუალებით და ჩართულია კავკასიის დაცული ტერიტორიების ერთიან ქსელში.

მუხლი 21. განათლებისა და მეცნიერული კვლევა-ძიებისათვის ფასდაუდებელი და შეუცვლელი ობიექტების ტერიტორიაზე შესაბამისი საველე პირობების შექმნასთან დაკავშირებული მიზნები

დაცული ტერიტორიები ქმნიან გარემოსდაცვითი საგანმანათლებლო ღონისძიებების განხორციელების შესაძლებლობებს სკოლის მოსწავლეებისა და უნივერსიტეტების სტუდენტებისათვის, ასევე ადგილობრივი მოსახლეობისა და დაინტერესებული მხარეებისთვის; ასევე - ეკოსისტემებში მიმდინარე პროცესების, შესაბამისი ეკოსისტემური სერვისების და დაცულ ტერიტორიებზე მობინადრე პოპულაციების დინამიკის სამეცნიერო კვლევის შესაძლებლობას.

მუხლი 22. ბუნებრივ და ისტორიულ-კულტურულ გარემოში რეკრეაციის, ჯანმრთელობის დაცვისა და ეკოტურიზმისათვის ხელსაყრელი პირობების უზრუნველყოფასთან დაკავშირებული მიზნები

დაცული ტერიტორიები წარმოადგენს ადგილს, სადაც ვიზიტორებს შეუძლიათ დატკბნენ შთამბეჭდავი ლანდშაფტით და ველური ბუნებით და, ასევე, ბუნებრივ მდგომარეობასთან მიახლოებული ველური სამყაროს მრავალფეროვნებითა და სიუხვით. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები მაღალი ხარისხის ტურისტულ მომსახურებას სთავაზობს ვიზიტორებს, რაც ჰარმონიზებულია ველური ბუნების დაცვასთან და მდგრად განვითარებასთან. ტურიზმიდან მიღებული შემოსავალი საშუალებას იძლევა მნიშვნელოვანწილად დაფარულ იქნეს დაცული ტერიტორიების მიმდინარე ხარჯები. დაცული ტერიტორიები ქმნის შემოსავლის ალტერნატიულ წყაროს ადგილობრივი მოსახლეობისათვის.

მუხლი 23. ტრადიციული სამეურნეო საქმიანობის დაცვის, აღდგენისა და განვითარების ხელშეწყობასთან და თვითმყოფადი ისტორიულ-კულტურული გარემოს შენარჩუნებასთან დაკავშირებული მიზნები

1. ძირითად ტრადიციულ სამეურნეო საქმიანობას ჯავახეთის ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე წარმოადგენს მესაქონლეობა, უპირატესად კი, მომთაბარე მეცხვარეობა. იმის გამო, რომ რეგიონში დღეისათვის ფაქტობრივად არ შემორჩა ფაუნის დიდი ზომის ბალახისმჭამელების წარმომადგენლები, გეგმაზომიერი ძოვების შენარჩუნება ბალახეული ეკოსისტემების მდგრადი ფუნქციონირებისათვის აუცილებელიც კი არის. ამდენად, შესაბამის ზონებში ნორმირებული ძოვების შენარჩუნება დაცული ტერიტორიების ერთ-ერთ მიზნად უნდა ჩაითვალოს. ამასთან, ტრადიციული მესაქონლეობის გაცნობა და მასთან დაკავშირებული პროდუქტების დაგემოვნება, ერთი მხრით, მიმზიდველი იქნება ვიზიტორებისათვის, ხოლო მეორე მხრით შემოსავლის დამატებით წყაროს შეუქმნის მოსახლეობას.

2. გრძელვადიან პერსპექტივაში შენარჩუნებული უნდა იყოს მეფუტკრეობის ტრადიციაც.

3. რეგიონს მდიდარი ისტორიულ-კულტურული გარემო გააჩნია, რომელიც დამატებით, მნიშვნელოვან შესაძლებლობებს ქმნის ტურიზმის შემდგომი განვითარებისათვის.

მუხლი 24. ბუნებრივი რესურსების მდგრად სარგებლობასთან დაკავშირებული მიზნები

ბუნებრივი რესურსების მდგრად სარგებლობასთან დაკავშირებულ მთავარ გრძელვადიან მიზნებს წარმოადგენენ რეგულირებული, მდგრადი ძოვების უზრუნველყოფა და ტბებისა და წყალჭარბი ტერიტორიების რესურსების მდგრადი გამოყენება. ეს ყოველივე თავიდან აგვაცილებს ბალახეული და

მუხლი 25. ადმინისტრაციის განვითარებასთან დაკავშირებული მიზნები

აუცილებელია ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის სრულფასოვანი დაკომპლექტება, აღჭურვა, მტატის შესაძლებლობების ზრდა და დაცული ტერიტორიების ფუნქციონირების ფინანსური მდგრადობის უზრუნველყოფა.

მუხლი 26. მენეჯმენტის გეგმის ზოგადი პრინციპები

ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე გავლენას ახდენენ, ერთი მხრივ, ბუნებრივი მოვლენები და პროცესები, მათ შორის განსაკუთრებით აღსანიშნავია დაცული ტერიტორიების განსაკუთრებულ ფასეულობაზე განხორციელებული მოკლე და გრძელვადიანი გავლენები, რომელთა შორის უპირველესად აღსანიშნავია კლიმატის ცვლილება; ხოლო მეორე მხრივ, არანაკლები მნიშვნელობა აქვს ანტროპოგენურ ზემოქმედებას და უპირველეს ყოვლისა - ძოვებას, რომლის ზეგავლენა დაცული ტერიტორიების ეკოსისტემებზე არაერთმნიშვნელოვანია. დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციამ უნდა შეინარჩუნოს ბალანსი ისეთი გზით, რომ საფრთხე არ შეექმნას იმ განსაკუთრებული ფასეულობების მდგრადობას, რაზეც პასუხისმგებელია დაცული ტერიტორიების სააგენტო. დაცული ტერიტორიების სააგენტო მართავს დაცულ ტერიტორიებს შემდეგი ზოგადი პრინციპების შესაბამისად:

1. ძოვება და მისი კონტროლი

როგორც ზემოთაც აღინიშნა, პარკისა და აღკვეთილების ტერიტორიაზე ძოვებას არაერთმნიშვნელოვანი ზეგავლენა აქვს. ერთი მხრივ, ჭარბი და/ან უსისტემო ძოვება იწვევს ისეთი უარყოფითი მოვლენების განვითარებას, როგორცაა სამოვრების გათქერვა და პროდუქტიულობის დაქვეითება, ეროზიული მოვლენების განვითარება (რომლებიც გამოწვეულია არა მხოლოდ პირდაპირი, არამედ არაპირდაპირი ფაქტორებითაც, როგორცაა სათიბ-სამოვრებამდე მისასვლელი მეორადი გზების ფაქტორი და მისთ.), წყლების - მათ შორის ტბების - დაბინძურება ორგანული ნივთიერებებით და ამასთან დაკავშირებული ეკოლოგიური მოვლენები და სხვ. მეორე მხრივ, ტერიტორიაზე არ არის გავრცელებული დიდი ზომის ბალახისმჭამელები (ანუ პირველი რიგის კონსუმენტები), რომლებიც სწორედ პირუტყვითაა ჩანაცვლებული: ასეთ პირობებში ზომიერი, რეგულირებული ძოვება ბალახეული ეკოსისტემებისათვის, მისი პროდუქტიულობისა და სახეობრივი მრავალფეროვნების შენარჩუნებისათვის აუცილებელ ელემენტს წარმოადგენს. სწორედ ზომიერი, კონტროლირებადი ძოვების (ეკოლოგიური ბალანსის) შენარჩუნება ეროვნული პარკის ტერიტორიის უმეტეს ნაწილზე ერთ-ერთ მთავარ ზოგად პრინციპს წარმოადგენს.

2. ტბებისა და ჭარბწყლიანი ეკოსისტემების შენარჩუნება

ჯავახეთის ტბებსა და ჭარბწყლიან ეკოსისტემებს გარდა თავისთავადი ღირებულებისა, გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვთ ფრინველთა ამ სამიგრაციო გზისა და მასთან ასოცირებული მრავალფეროვნების შესანარჩუნებლად. ამდენად, მეორე, არა ნაკლებ მნიშვნელოვანი, პრინციპი ამ ტიპის ეკოსისტემებზე ანტროპოგენული ზემოქმედების მინიმუმაცია და მათი ბუნებრივთან მაქსიმალურად მიახლოებული ფუნქციონირების უზრუნველყოფა წარმოადგენს.

3. ტყის კორომების კონსერვაცია

როგორც აღინიშნა, ბუნებრივი ტყეების ნაშთებს ჯავახეთში განსაკუთრებული ღირებულება გააჩნია: ეს არის სუბალპური ცირცელიანი ვერხვნარების-არყნარების უნიკალური, სამხრეთული ტიპი. შესაბამისად - ამ კორომების კონსერვაცია-შენარჩუნებას დიდი სამეცნიერო-საგანმანათლებლო მნიშვნელობა აქვს. სამომავლოდ ჯავახეთის დაცულმა ტერიტორიებმა თავისი წვლილი უნდა შეიტანოს შესაბამის მონაკვეთებზე სუბალპური ტყის ეკოსისტემის აღდგენაშიც.

4. ხანძრების კონტროლი და აღკვეთა

ჯავახეთი ძირითადად უტყეო რეგიონია, თუმცა აქ - მათ შორის პარკის ტერიტორიაზე - შემორჩენილია სუბალპური ტყის მცირე ზომის კორომი, რომლებსაც განსაკუთრებული ბიოეკოლოგიური მნიშვნელობა აქვს: ეს არის ამ ტიპის მცენარეული თანასაზოგადოებების გავრცელების ერთ-ერთი უკიდურეს სამხრეთული ვარიანტი. გარდა ამისა, ტერიტორიაზე გვხვდება ფიჭვის ხელოვნური ნარგაობაც. ასეთი ტიპის თანასაზოგადოებების უკიდურესი სიმცირის გამო აუცილებელია ტყის ხანძრების პრევენციული ღონისძიებების გატარება, მათი თავიდან აცილების მიზნით. ერთ-ერთ ასეთ პრევენციულ ღონისძიებად უნდა ჩაითვალოს მოსახლეობის მიერ ბალახნარის პერიოდული გადაწვის პრაქტიკა: ეს მცდარი პრაქტიკა არ უწყობს ხელს ბალახნარის გაუმჯობესებას გრძელვადიან პერსპექტივაში, რადგან იმავდროულად სპობს ნიადაგის იმ ელემენტებს/კომპონენტებს, რომლებიც განაპირობებენ ნიადაგისა და შესაბამისად ბალახნარის ხარისხს; მეორე მხრით კი ტყის ხანძრების წარმოშობის საფრთხეს ქმნის. გარდა ამისა, ასეთმა პრაქტიკამ, ასევე, შესაძლოა საფრთხე შეუქმნას ფრინველებისათვის მნიშვნელოვან ადგილსამყოფელებს.

5. კლიმატის ცვლილებები, მათთან ადაპტაცია და მათი შედეგების შერბილება

სპეციალური კვლევა ჯავახეთის ეკოსისტემებზე კლიმატის მოსალოდნელი ცვლილების ზეგავლენის შესახებ არ ჩატარებულა. ამდენად, იმისათვის, რათა დაისახოს ამ ზეგავლენის მიმართ ადაპტაციისა და შედეგების შერბილების მექანიზმები სასურველია მსგავსი კვლევის ჩატარება შესაბამისი სამეცნიერო დაწესებულებების მიერ. თეორიულად კლიმატის მოსალოდნელმა ცვლილებამ დათბობის და სიმშრალის გარკვეული მატების მიმართულებით არ უნდა მოახდინოს მნიშვნელოვანი ზიგაგლინა ჯავახეთის ბალახეული ეკოსისტემების

სტრუქტურასა და ფუნქციონირებაზე, რადგან მათ შემადგენლობაში დღესაც მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ სიმშრალის ამტანი სახეობები. კვლევის ძირითად ობიექტს ტბები და ჭარბწყლიანი ეკოსისტემები უნდა წარმოადგენდეს, რათა შეფასდეს მათი მოსალოდნელი დინამიკური ცვლილებები.

თავი IV სიტუაციური ანალიზი

მუხლი 27. ბუნებრივი რესურსების კონსერვაცია და მდგრადი გამოყენება

1. ჯავახეთის ეროვნული პარკი:

ჯავახეთის ეროვნული პარკი საქართველოს, სომხეთს და თურქეთს შორის სასაზღვრო სამკუთხედშია მოქცეული (იხ. დანართი 1). მესამეულმა ვულკანურმა პროცესებმა ოლიგოცენსა და მეოთხეულ პერიოდს შორის და პლეისტოცენის გამყინვარების პერიოდმა აქ ფართო ზეგანი ჩამოაყალიბეს. ზღვის დონიდან საშუალოდ 1800-2000 მ-ს სიმაღლის მქონე ზეგნის დეპრესიებში რამოდენიმე ტბა და ნელი დაკლავნილი მდინარეა განთავსებული. ზეგანი ძირითადად სუბალპური მდელოებით, მდელო-სტეპებით და ნაწილობრივ ჭარბტენიანი ტერიტორიებითაა დაფარული. 2500 მ-ზე მაღლა ალპური მდელოებია განლაგებული. კარწახის ტბის სასაზღვრო, ხელუხლებელ ფერდობებზე ნარჩენი სუბალპური ტყეების და ფიჭვის ნარგაობის გარდა რეგიონში ფაქტობრივად ხე-მცენარეები არ იზრდება. მიუხედავად იმისა, რომ ნაყოფიერი შავმიწა ნიადაგი მრავალი კულტურის მოყვანის საშუალებას იძლევა, ადგილობრივი ეკონომიკა რძის პროდუქტების წარმოებაზეა დაფუძნებული. საძოვრების ეკოლოგიური მდგომარეობის დასადგენად სულ ჯავახეთის ეროვნული პარკის სხვადასხვა ზონაში 56 ნაკვეთი იქნა გამოკვლეული (საძოვრების შეფასებისა და გაუმჯობესების რეკომენდაციების შემცველი ანგარიში ინახება დაცული ტერიტორიების სააგენტოში). როგორც კვლევამ აჩვენა ძლიერ დაზიანებული/ეროზირებულია გამოკვლეული ნაკვეთების 36%. ესენია, ძირითადად, სამხრეთი და სამხრეთ-აღმოსავლეთის ექსპოზიციის მქონე ციცაბო ფერდობები, ხეობების და კანიონების ფერდობები მაგ. „ვეფხვის კანიონი“ (ზაგრანიჩნი კანიონი); სტეპები და მდელო-სტეპების ნაწილი და ინტენსიურად გამოყენებული მიწები კარწახის და სულდას გარშემო. ქართველები და აზერბაიჯანელები საგარეჯოს და მარნეულის მუნიციპალიტეტებიდან ეროვნული პარკის უმეტეს ნაწილს საზაფხულო საძოვრებად იყენებენ. საძოვრების ეფექტიანად მართვისათვის თანამშრომლობა, არა მხოლოდ ადგილობრივ მოსახლეობასთან, არამედ ამ ინტერესთა ჯგუფებთანაც ძალზედ მნიშვნელოვანია. ისინი პლასტიკატის კარვებს დგამენ საძოვრების ძირითად სარტყელში (2 300-სა და 2 600 მ-ს შორის) და იქ მაისიდან სექტემბრის ბოლომდე რჩებიან. ამ ტერიტორიებს ისინი ყოველწლიურად ქირაობენ ადგილობრივი მიწათმფლობელებისაგან 8 ლარად ჰექტარზე სეზონში. გადასარეკი პირუტყვი ძირითადად ცხვარია; შედარებით მცირეა მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის რაოდენობა, აქა-იქ გვხვდება თხები. საველე სამუშაოების წარმოებისას შეუძლებელი იყო სეზონურად გადარეკილი პირუტყვის ზუსტი აღწერის ჩატარება, მაგრამ არარეპრეზენტატიული კითხვარების, "ლანდსატ 7"-ის გამოსახულებების და ადგილობრივი გამოცდილების საფუძველზე მაინც შესაძლებელია ასეთი, მიახლოებული შეფასება. ერთი ობიექტი/მეცხვარეთა დროებითი თავშესაფარი საშუალოდ 2,5 ოჯახისაგან შედგება. ერთი ოჯახი საშუალოდ 1500 ცხვარს (შერეული ფარა: დედა ცხვრები, ბატკნები), 100 სულ მსხვილფეხა პირუტყვს (შერეული ჯოგი: ხბო, ხარი, სარძევე პირუტყვი) და 6-მდე ცხენს/ვირს ფლობს. სულ პარკის ტერიტორიაზე 30-მდე ასეთი თავშესაფარია, ანუ აქ ზაფხულში დაახლოებით 45,000 სული ცხვარი და 3,000 სული მსხვილფეხა პირუტყვი დგას. ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე რა ფართობია იჯარით გაცემული მის შექმნამდე ზუსტი ინფორმაცია ვერ იქნა მოძიებული. მოპოვებული ინფორმაციით 2009 წელს 10 წლიანი იჯარით, ნინოწმინდის რაიონში ეროვნული პარკის ტერიტორიიდან გაცემულია 200 ჰა. საძოვარი.

2. ხანჩალის ტბის აღკვეთილი:

ხანჩალის ტბის აღკვეთილი მდებარეობს ზ. დ. 1920-1980 მ სიმაღლეზე, მდ. ფარავნის აუზში (იხ. დანართი 1). ხანჩალის ტბის სადრენაჟო ტერიტორიის ფართობი შეადგენს 176 კმ²-ს, ხოლო საკუთრივ ტბის წყლით დაფარული სარკის ზედაპირის ფართობია 13,3 კმ². ხანჩალის ტბა სიდიდით მეხუთეა საქართველოში. მისი მაქსიმალური სიგანე 2,5 კმ-ია, საშუალო სიღრმე - 0,5 მ, ხოლო მაქსიმალური სიღრმე - 0,7 მ-ია. წყლის ტევადობა შეადგენს 6,365,000 მ³-ს. წყლის დონეების მაქსიმალური ცვალებადობა აღინიშნება მაისში, თოვლის დნობის პერიოდში. იგი მარაგდება პატარა მდინარეებით, რომლებიც მასში სამხრეთიდან და სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან ჩაედინებიან. ხანჩალის ტბიდან გამომავალი წყალი უმთავრესად კაშხლის აღმოსავლეთით არსებული ჰიდროკვანძის გავლით მდ. აგრიჩაიში და მდ. ფარავნის შენაკადში ჩაედინება, ნაწილობრივ კი - ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაპირზე არსებული ჰიდროკვანძის გავლით ალექსანდრესის ახალ სადრენაჟო არხში. ტბის წყლის ბალანსი უარყოფითია. წყლის ბალანსზე უარყოფით ზემოქმედებას ახდენს კაშხლების აქტიური ფუნქციონირება და მდინარე ბუღდაშენიდან წამოსული სხვადასხვა წყლების ჩადინება (გაზაფხულზე, დიდი ხანჩალის სამხრეთით, დაახლოებით 1მ3/წ). ხანჩალის ტბაზე კაშხლის აშენების შემდგომ მისი ზედაპირის ფართობი 60%-ით შემცირდა. კაშხალი საირიგაციო დანიშნულების ფუქნციას ასრულებს. სანამ კაშხალი და საირიგაციო სისტემა არ ფუნქციონირებენ, ტბის წყალს მაინც იყენებენ 1000 ჰა სავარგულების, ძირითადად კარტოფილის ნათესების, მოსარწყავად. ქალაქი ახალციხე და მიმდებარე სოფლები სასმელი წყლით ტბიდან

წარმოქმნილი ნაკადულებით მარაგდება. ჯავახეთის ზეგანზე არსებული ტბებიდან ყველაზე მძლავრი ანთროპოგენული წნეხის ქვეშ სწორედ ხანჩალის ტბა იმყოფება, რაც ტბასთან ახლოს მდებარე სოფლების (პატარა ხანჩალი, ხანჩალი, ხოჯაბეგი, დილითი, დიდი და პატარა გონდრიო) მოსახლეობის ზემოქმედების შედეგია. თავდაპირველად არსებული ტბის ჩრდილო-დასავლეთი ნაწილი კაშხლის მშენებლობის შემდეგ მთლიანად ამოშრა. მიუხედავად იმისა, რომ ხანჩალის ტბა დღესაც მნიშვნელოვანია მიგრაციული ფრინველებისათვის, ამჟამად ხანჩალის ტბისათვის დამახასიათებელი ფრინველთა წინანდელი ფაუნის (კაშხლის მშენებლობამდე) მხოლოდ 10%-ია შემორჩენილი. ისტორიულად ხანჩალის ტბა წარმოადგენდა მთავარ ჰაბიტატს თევზის ადგილობრივი სახეობებისათვის, როგორცაა აღმოსავლური ფრიტა (*Alburnoides bipunctatus eichwaldi*) და კარჩხალი (*Leuciscus cephalus orientalis*); დღეისთვის ტბის ოდესღაც მდიდარი იხტიოფაუნა მეტისმეტად გაღარიბებულია და შემოიფარგლება ინტროდუქციული კარასით (*Carassius carassius*), რომელიც, როგორც ამბობენ, 1990-იან წლებში ხანჩალის ტბაში აგრიჩაის მდინარიდან ფრინველებმა შემოიტანეს; დღეს კარასი ვარხვების მთავარ საკვებს წარმოადგენს. თევზების წინანდელი სახეობები, რომლებიც ქვირითის ყრის პერიოდში სამხრეთ შენაკადებისკენ მიგრირებდნენ, საერთოდ აღარ არსებობს. ტბაში ეუტროფიკაციის მაღალი დონე მიმდებარე სოფლების მცხოვრებთა მიერ პირუტყვისა და ნაკელის არასათანადო გამოყენების შედეგია.

3. მადატაფის ტბის აღკვეთილი:

მადატაფის ტბის აღკვეთილი მდებარეობს ზ. დ. 2107 მ-ის სიმაღლეზე (იხ. დანართი 1). ტბის წყალშემკრები აუზის ფართობი 136 კმ²-ია, რომელიც ჩრდილოეთით ვულკანური წარმოშობის მადატაფას მთას ესაზღვრება. ტბის წყლის სარკის ზედაპირი 8,78 კმ², წყლის ტევადობა კი 9,658.000 მ³-ია. მაქსიმალური სიღრმეა 1,7 მ (საშუალო სიღრმე – 1,1 მ). ტბა მდ. ფარავნის აუზის ნაწილს წარმოადგენს. მდ. მადატაფა (კოჩხი) მდ. ბუღდაშენის შენაკადია და ჩრდილო-აღმოსავლეთის მხრიდან ჩაედინება ტბაში (ხოლო მდ. ბუღდაშენი მდ. ფარავანის მარცხენა შენაკადია). ტბის აუზის ჰიდროგრაფიული ქსელი არ არის სათანადოდ განვითარებული. აუზში არ არის მუდმივი დინება. ტბა მარაგდება ეფემერული დინებებით, რომლებიც წარმოიშობა თოვლის დნობის და ზედაპირული ჩამონადენის შედეგად. ყველაზე გრძელი ეფემერული დინება არის კიურინჩაი (17,4 კმ). ეფემერულ დინებებს, რომლებიც მადატაფას მთის დასავლეთ ფერდობებიდან ჩამოედინებიან დიდი რაოდენობით დანალექი მოაქვთ (გამოფიტული კლდოვანი მასალა და ნიადაგი), რომლებიც ტბის ფსკერზე ილექება, რის შედეგადაც მცირდება წყლის სიღრმე და იზრდება წყალმცენარეების ფენა. ტბის წყალი უფრო სუფთა გახდა 1990 წ. დასაწყისში, მას შემდეგ, რაც შინაური ცხოველების რაოდენობა შემცირდა და ტბის წყალშემკრებ ზონაში აზოტით დაბინძურების ხარისხმა დაიკლო. მოიმატა მაკროფიტების რაოდენობამ, რაც წმენდს წყალს. ტბის სამხრეთი ნაწილი დაფარულია მაკროფიტების მყარი ფენით ზაფხულის შუა პერიოდამდე. ზამთარში ტბა იყინება ფსკერამდე. გაყინვა იწყება შუა ნოემბერში და ყინული მთლიანად დნება აპრილში – ადრე მაისში. ტბის წყლის ქიმიურ-ბიოლოგიური ანალიზი აჩვენებს, რომ ჟანგბადის შემცველობაა - 0.22 მგ/ლ, აზოტისა - 1.8 მგ/ლ და ქლოროფილის - 80 მგ/ლ. ტბაში სინათლის შეღწევადობის დონე ძალიან დაბალია. ზამთარში ტბა მოლურჯო-მოყავისფრო ფერისაა. ბოლო პერიოდში მადატაფის ტბის წყალშემკრებ აუზში ნალექების შემცირება აღინიშნა, რის შედეგადაც წყლის მოცულობამ დაიკლო. ეს პრობლემა უფრო მეტად მწვავედება იმის გამო, რომ მდინარე მადატაფას არხი ბუნებრივად ღრმავდება, რაც ტბის გადენის მომატებასა და აჩქარებას იწვევს (მდ. მადატაფა ტბის ჩრდილო-აღმოსავლეთ მხრიდან გამოედინება). ტბის წყლის დონის დაწევამ განაპირობა დაჭაობებული ადგილების წარმოქმნა ტბის იმ ნაწილებში, სადაც წყალი უფრო დაბალია; ეს განსაკუთრებით შესამჩნევი გახდა ტბის ჩრდილო-დასავლეთ ნაწილში. მზარდი ეუტროფიკაცია გამოწვეულია ტბის სანაპირო ზოლში პირუტყვის ძოვებით და ტბის სამხრეთ-დასავლეთ სანაპიროს გასწვრივ მდებარე დასახლებების მიერ ნაკელის არასათანადო გამოყენებით. თევზის ადგილობრივი სახეობები ძირითადად კარასმა შეცვალა, რომელიც ადგილობრივ თევზჭერასაც უზრუნველყოფს და ვარხვებისთვის და ფრინველთა სხვა სახეობებისთვის შესანიშნავი საკვებს წარმოადგენს.

4. ბუღდაშენის ტბის აღკვეთილი:

მდებარეობს ზ. დ. 2040 მ სიმაღლეზე (იხ. დანართი 1). ტბის წყალშემკრები აუზის ფართობი 61,5კმ², ხოლო წყლის ზედაპირის ფართობი 0,39 კმ²-ია. წყლის მოცულობა 164,600 მ³-ს უდრის. ტბა უკიდურესად მეჩხერია: მაქსიმალური სიღრმეა 0,9 მ, საშუალო სიღრმე - 0,4 მ. ტბა მარაგდება „სასაზღვრო მდინარით“ (ადგილობრივი სახელწოდება), ხოლო ტბიდან გადინება ხდება მდ. ბუღდაშენის საშუალებით, რომელიც მდინარე ფარავნის მარცხენა შენაკადია. მდ. „სასაზღვრო“ (18,3 კმ) და მისი პატარა შენაკადები ჩილდირის მთებიდან (2750 მ ზ. დ.) ჩამოედინებიან. ბუღდაშენის ტბას აქვს შედარებით მაღალი მიწისქვეშა-შედეგა. წყლის ყველაზე მაღალი დონე მაისში, თოვლის დნობის დროს და ძლიერი წვიმების პერიოდში აღინიშნება. წყლის დონე ყველაზე დაბალია თებერვალში. წყლის დონის მერყეობა/ცვალებადობა 80 სმ უდრის. ზამთარში ტბა იყინება, რაც ხუთ თვეს გრძელდება. ტბის მოსაზღვრე ჩილდირის მთის სამხრეთ ფერდობები ინტენსიურად გამოიყენება სამოვრებად. მადატაფას ტბის მსგავსად ჩილდირის მთიდან ჩამოდენილ წყალს თან მოჰყვება აზოტი და დანალექი, რაც იწვევს ტბაში დანალექის რაოდენობის და ეუტროფიკაციის ხარისხის მატებას. ტბის სამხრეთ ნაწილისთვის დამახასიათებელია დაჭაობებული ტერიტორიები. ტბის სიმეჩხრის გამო ფსკერი დაფარულია ჰიდროფილური მცენარეული სახეობებით და მათი ინტენსიური ზრდის და კვდომის შედეგად ჩამოყალიბებული ორგანული მასალით. ტბა ჭაობისაკენ გარდამავალ სტადიაში იმყოფება. ისტორიულად ტბაში გავრცელებული იყო აღმოსავლური ფრიტა (*Alburnoides bipunctatus eichwaldi*) და კარჩხალი (*Leuciscus*

cephalus orientalis). ამჟამად იხტოფაუნის გაბატონებული სახეობებია აღმოსავლური ფრიტა და კარასი. ტბის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში პატარა კლდოვანი კუნძული მდებარეობს, რომელიც მნიშვნელოვან ადგილს წარმოადგენს ფრინველების გამრავლებისა და ბუდობის თვალსაზრისით. ტბის დასავლეთ და აღმოსავლეთ ნაპირები დაბალია, რაც განაპირობებს ჭაობების წარმოქმნას. ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებში შემავალ ტბებს შორის ბუდამენის ტბა ყველაზე საინტერესო და მიმზიდველ ტბად ითვლება ფრინველთა მდიდარი ფაუნის და გადამფრენ ფრინველებზე დაკვირვების შესაძლებლობების მხრივ, განსაკუთრებით გაზაფხულსა და შემოდგომაზე ფრინველთა მიგრაციის დროს.

5. სულდის ჭაობის აღკვეთილი:

მდებარეობს სოფელ სულდიდან 2.5 კმ-ის დაშორებით არსებულ ხეობაში/ბარში (იხ. დანართი 1). დასავლეთით მას ესაზღვრება მურდკვალის ქედი, სამხრეთით - სოფელი ბოზალი, აღმოსავლეთით - სოფელი სულდა და ჩრდილოეთით - სოფელი მიასნიკიანი. ჭარბტენიანი ტერიტორიები უმეტესად მარაგდებიან ინფილტრაციული წყლით, ბუნებრივი ნაკადულებით და მოსაზღვრე მთის ფერდობებიდან ზედაპირული ჩამოდენით. ჭარბტენიანი ტერიტორიებიდან ჩადენა ჩრდილოეთის მიმართულებით ხდება, სადაც გადენა კონტროლირდებოდა პატარა, ამჟამად არაფუნქციონირებადი კაშხლით. ვრცელი ჭარბტენიანი ტერიტორიები, სადაც გვხვდება ჭაობები, ტენიანი დაბლობები, მდინარეები, დინებები, ნაკადულები და პატარა ტბა, წარმოადგენენ ხუჭუჭა ვარხვის (*Pelecanus crispus*), თეთრი ვარხვის (*Pelecanus onocrotalus*), იშხვარის, ანუ თეთრი ლაყლაყის (*Ciconia ciconia*), შავი ყარყატის (*Ciconia nigra*), თეთრი ყანჩების (*Egretta alba*) და იხვების (*Anas spp.*) მრავალი სახეობების, მტაცებელი ფრინველების, ღაღღას (*Crex crex*), მელოტას (*Fulica atra*), ყანჩას მრავალი სახეობის, თოლიების და ბელურების სახეობების ჰაბიტატს. ის ქმნის ფრინველებზე დაკვირვების შესანიშნავ შესაძლებლობებს ჭარბტენიანი ტერიტორიის მოსაზღვრე ფერდობებიდან დასავლეთის მიმართულებით, განსაკუთრებით გაზაფხულსა და შემოდგომაზე ფრინველთა მიგრაციის დროს. სულდის ჭარბტენიანი ტერიტორიები ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების სხვა ოთხი აღკვეთილის მსგავსად, წარმოადგენს ჯავახეთის პოტენციური რამსარის ობიექტების ნაწილს. აღკვეთილის ჭარბტენიანი ტერიტორიების უფრო მშრალი პერიმეტრული დაბლობები გაზაფხულიდან შემოდგომამდე ინტენსიურად გამოიყენება საძოვრებად სამივე სოფლის მოსახლეობის მიერ. ცენტრალური ნაწილი ამ მიზნით არ გამოიყენება. მუდმივად ნოტიო ადგილებსა და პერიმეტრულ დაბლობებს შორის გარდამავალ ტერიტორიებს სათიბად იყენებენ.

6. კარწახის ჭაობის აღკვეთილი:

მდებარეობს სოფლებს კარწახსა და ფილიპოვკას შორის (იხ. დანართი 1). იგი მარაგდება პატარა ნაკადულებით და გარშემო არსებული მთების ზედაპირული ჩამონადენით, მისი დრენირება ხდება ხელოვნური არხის მეშვეობით, რომელიც სოფელ კარწახის გავლით კარწახის ტბაში ჩაედინება. ჭარბტენიანი ტერიტორიები პერიოდულია და ძალიან მნიშვნელოვანია გადამფრენი ფრინველებისთვის, განსაკუთრებით შემოდგომაზე.

7. ძოვება:

შინაური პირუტყვის ძოვება ბიომრავალფეროვნებაზე მოქმედი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი და ფართოდ გავრცელებული ფაქტორია. შედეგად შეინიშნება საძოვრების დეგრადაცია და ნიადაგის ეროზია საქონლის ძოვებას ადგილი აქვს დაცული ტერიტორიების მდელოების საერთო ფართობის ამ დროისათვის არ ხდება მდგრადი ძოვება. არასისტემური ძოვების კანონალსრულება და შესაბამისი რეგულაცია არ არსებობს. ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე საძოვრების მდგრადი გამოყენების უზრუნველყოფა და დეგრადირებული მონაკვეთების აღდგენა შეუძლებელია დეტალური ინვეტარიზაციისა და მართვის სტრატეგიული დაგეგმვის გარეშე.

8. ბრაკონიერობა:

ბრაკონიერობის რისკი შედარებით მაღალია ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე არსებულ ტბებსა და დაჭაობებულ ადგილებზე, რომელიც წარმოადგენს გადამფრენი ფრინველების ძირითად დასასვენებელ ადგილს. ნადირობა ყველაზე მეტად ხორციელდება გადამფრენ ფრინველებზე. არსებული ინფორმაციის მიხედვით, ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე ნადირობის ინტენსივობა, პირველ რიგში, დაკავშირებულია გადამფრენი ფრინველების მიგრირებაზე, რომელიც ემთხვევა სექტემბრის დასაწყისიდან აპრილის ჩათვლით. გარდა გადამფრენი ფრინველების უკანონო ნადირობა შესაძლებელია განხორციელდეს გარეულ ღორზე, კურდღელზე და სხვა. ჯავახეთში ძირითადად ადგილობრივი მოსახლეობა ნადირობს თუმცა ხშირია შემთხვევა როდესაც ჩასული მონადირეებიც სტუმრობენ. ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე არსებულ ტბებში მაღალია რისკი უკანონო თევზაობის. აღნიშნული პრობლემების თავიდან აცილების მიზნით სამომავლოდ აუცილებელია შეიქმნას დაცვის მინიმალური ინფრასტრუქტურა. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიებს არ გააჩნია რეინჯერთა სამსახური, შესაბამისად ამ ეტაპზე ვერ ხორციელდება ტერიტორიის ეფექტური და სრულყოფილი დაცვა. კარგად გაწვრთნილი რეინჯერების არსებობის საკითხი უშულო კავშირშია დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ინსტიტუციურ შესაძლებლობასთან დაცვისა და მონიტორინგის კუთხით. ხანძრები მნიშვნელოვან საფრთხეს წარმოადგენს ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე ხანძრები უმეტესად მწყემსების მიზეზებითაა გამოწვეული (საძოვრების გადაწვის მიზნით) და შესაბამისად საჭიროა პრობლემის მონიტორინგი და დაცვის სამსახურის ჩამოყალიბება, გაძლიერება და აღჭურვა, რათა მათ შეძლონ ხანძრის კერების დროულად გამოვლენა და ლიკვიდაცია. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციისათვის საჭიროა ჩამოყალიბდეს რეინჯერთა სამსახური, რომლებიც გაივლიან

შესაბამის წვრთნას და აღჭურვილობას ავტო და წყალზე მცურავი საშუალებებით, ასევე მათ პირად აღჭურვილობაში ექნებათ (უნიფორმა, ცეცხლსასროლი იარაღი და ველზე გადაადგილების დროს აუცილებელი ნივთები).

მუხლი 28. ეკოტურიზმი

1. ტურისტულ ბაზარზე საერთაშორისო და ადგილობრივი ტურისტების, ასევე, საერთაშორისო ტურ-ოპერატორთა მხრიდან მოთხოვნა ჯავახეთის მიმართულებით ჯერ-ჯერობით მცირეა. ამის ძირითადი მიზეზი არის ამ რეგიონში ტურისტული ინფრასტრუქტურის არარსებობა და ასევე გასული წლების მანძილზე რეგიონთან დამაკავშირებელი გზების გაუმართაობა. ეს მემკვიდრეობა დღესაც ართულებს რეგიონის პოზიციონირებას, როგორც ადგილობრივ ისე საერთაშორისო ტურისტულ ბაზარზე. თუმცა ბოლო წლებში განხორციელებული და ამჟამად მიმდინარე ინფრასტრუქტურული პროექტები (საავტომობილო გზების გაუმჯობესება, აზერბაიჯანი-საქართველო-თურქეთის რკინიგზის მშენებლობა) მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს არსებულ მდგომარეობას. ამ ეტაპზე ტუროპერატორები ადგილობრივ და უცხოელ ტურისტებს სთავაზობენ შემდეგ კომბინაციებს:

ა) „ბერდგოჩინგი“ – ფრინველებზე დაკვირვება ჯავახეთში, აჭარასა და აღმოსავლეთ და ჩრდილოეთ საქართველოს სხვა კუთხეებში (ყაზბეგის რეგიონი, დავით გარეჯას, ივრისპირეთის, ჭაჭუნასა და ვაშლოვანის ტერიტორიებზე).

ბ) ჯავახეთი, როგორც არქეოლოგიური ტურის ერთ-ერთი ნაწილი საქართველოს სხვა ცნობად არქეოლოგიურ ადგილებთან ერთად.

გ) ჯავახეთი, როგორც „წრიული“ ტური, ერთი და იმავე გზაზე ხელმეორედ მგზავრობის თავიდან ასაცილებლად: თბილისი – ნინოწმინდა – ახალციხე – ბორჯომი – ხაშური – თბილისი ან სხვა მიმართულება დასავლეთ საქართველოსკენ.

დ) ჯავახეთი, როგორც ტბების, მიწბიდველი ლანდშაფტისა და მცენარეების მოყვარულთა ტურის ნაწილი საქართველოს სხვა რეგიონებთან ერთად.

ე) ჯავახეთი, როგორც ველო ტურიზმის „დერეფანი“, თურქეთის (ვალე) საზღვრიდან აზერბაიჯანის (ლაგოდეხი) საზღვრამდე თბილისის გავლით.

2. მიუხედავად ამისა, ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები და მისი მიმდებარე ზონა ტურისტულ შეთავაზებებში სრულფასოვნად ჯერ არ არის ასახული. როგორც ცნობილია, ორგანიზებულად (ტურ-ოპერატორთა მეშვეობით ჩამოსული) და ინდივიდუალურად (საკუთარი დაგეგმვის საფუძველზე) მოგზაური ადამიანები ინფორმაციას ტუროპერატორთა სარეკლამო ბროშურებიდან და ინტერნეტ ვებ-ვერდებიდან იღებენ. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების შესახებ ინფორმაცია კი ჯერ-ჯერობით მხოლოდ სსიპ - „დაცული ტერიტორიების სააგენტოს“ მეშვეობით მოიპოვება.

მუხლი 29. ეკოგანათლება

პროექტის - „ჯავახეთის ეროვნული პარკის შექმნა საქართველოში“ ფარგლებში ჩატარებულია ეკოსაგანმანათლებლო ღონისძიებები დამხმარე ზონის სოფლებში, რომლის ფარგლებშიც დაიგეგმა და ჩატარდა გარემოს დაცვისადმი მიძღვნილი გაკვეთილები, გარემოსდაცვითი ნახატებისა და სლოგანების კონკურსი. ასევე, მოეწყო ექსკურსიები, რომლის ფარგლებშიც სკოლების მოსწავლეებმა და დამხმარე ზონის სოფლების წარმომადგენლებმა მოინახულეს იმერეთის მღვიმეების დაცული ტერიტორიები და მტირალას ეროვნული პარკი. გარდა ამისა, დაიბეჭდა ეკოსაგანმანათლებლო ბუკლეტები და კალენდრები. მიუხედავად ამ საქმიანობისა, ეკო-განათლების დონე სამიზნე ტერიტორიაზე ჯერ ისევ საკმაოდ დაბალია და საჭიროებს ინტენსიურ მუშაობას ადგილობრივ მოსახლეობასთან.

მუხლი 30. საზოგადოებასთან ურთიერთობა

საზოგადოებასთან ურთიერთობის კუთხით მოხდა მხოლოდ პროექტის - „ჯავახეთის ეროვნული პარკის შექმნა საქართველოში“ ფარგლებში განხორციელებული ღონისძიებების ეპიზოდური გამოუქება ტელევიზიით, რადიოთი და ბეჭდური მედიით. ასევე, დაიდო ინფორმაცია სსიპ - დაცული ტერიტორიების სააგენტოსა და ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის ვებგვერდებზე. საზოგადოებასთან ურთიერთობა, მისი ჩართულობა დაცული ტერიტორიების ფუნქციონირების დამხმარე საქმიანობაში ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ამოცანაა. ამდენად, ამ მხრივ მუშაობა საფუძვლიან გაძლიერებას საჭიროებს. გამოსანახია ზემოთ ხსენებული ამოცანის გადასაჭრელად საზოგადოების ჩართვის ეფექტური მექანიზმები - ადგილობრივი რეალიების გათვალისწინებით.

მუხლი 31. საკანონმდებლო ბაზის აღწერა

ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები იმართება შემდეგი კანონებით და კანონქვემდებარე აქტებით:

ა) საქართველოს კანონი „ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ“;

ბ) საქართველოს კანონი „საქართველოს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“ შესახებ“;

გ) საქართველოს კანონი „ცხოველთა სამყაროს შესახებ“;

დ) საქართველოს კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ“;

ე) სხვა კანონებით და კანონქვემდებარე აქტებით.

მუხლი 32. ადმინისტრაციის მდგომარეობა

2013 წლის მდგომარეობით ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია ჩამოყალიბების პროცესშია: დანიშნულია მხოლოდ დაცული ტერიტორიების დირექტორი.

მუხლი 33. კვლევა-მონიტორინგი

კვლევითი საქმიანობა ჯავახეთში მრავალ ათეულ წელს ითვლის. სხვადასხვა დროს სხვადასხვა სამეცნიერო დაწესებულების მიერ აქ განხორციელებული იყო რიგი ექსპედიციებისა და კვლევებისა. უპირატესად ტარდებოდა ჰიდროგრაფიულ-ჰიდროლოგიური, ბოტანიკური და ორნიტოლოგიური კვლევა, ასევე, შეისწავლებოდა ამფიბიებისა და რეპტილიების და თევზების ფაუნა. პროექტის „ჯავახეთის ეროვნული პარკის შექმნა საქართველოში“ ფარგლებში განხორციელდა ბიომრავალფეროვნების და სოციო-ეკონომიკური შეფასებები, რომლის შედეგადაც დაგროვდა მრავალფეროვანი ინფორმაცია ბუნებისა და სოციო-კულტურული გარემოს სხვადასხვა კომპონენტის შესახებ. ეს ინფორმაცია სამომავლოდ საფუძვლად დაედება ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების საინფორმაციო-სამონიტორინგო ბაზას. იმის გამო, რომ ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები ახლად შექმნილია მონაცემთა ბაზისა და მონიტორინგის პროგრამის შექმნაც ახლო მომავალში განსახორციელებელ ამოცანას წარმოადგენს.

თავი V ზონირება

მუხლი 34. დაცული ტერიტორიის კატეგორიების და ზონების ჩამონათვალი

1. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ზონირება ეფუძნება „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონს და ამ მენეჯმენტის გეგმის IV თავში მოცემულ სიტუაციურ ანალიზს.

2. ჯავახეთის ეროვნული პარკი იყოფა შემდეგ ზონებად (იხ. დანართები 2):

ა) ბუნების მკაცრი დაცვის ზონა - ბუნების მკაცრი დაცვის ზონა იქმნება ხელუხლებელი ბუნების შესანარჩუნებლად და არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევისა და საგანმანათლებლო საქმიანობის განხორციელების მიზნით. პარკის ეს ზონა ტერიტორიულად თითქმის მთლიანად ემთხვევა სასაზღვრო ზონას, რომელიც არსებული რეჟიმის გამო უკეთაა დაცული. ამგვარად, ზონა მოიცავს ეროვნული პარკის ზედა, სასაზღვრო ნაწილს, სადაც ბალახეულ ეკოსისტემებს არ განუცდია მნიშვნელოვანი ცვლილებები. სამომავლოდ, ქვეყანაში სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისა და მოსახლეობის ბუნებრივი რესურსების გამოყენებაზე მოთხოვნილების კლების კვალდაკვალ, განზრახულია მკაცრი დაცვის ზონის გაფართოება (3038 ჰა-მდე) ტრადიციული გამოყენების ზონის შემცირების ხარჯზე (იხ. დანართი 3).

ბ) ვიზიტორთა ზონა - ვიზიტორთა ზონა იქმნება ბუნების დაცვის, რეკრეაციისა და საგანმანათლებლო საქმიანობის განხორციელების მიზნით. ზონა მოიცავს ტერიტორიებს, რომლებიც ადამიანის სამეურნეო საქმიანობით ნაკლებადაა სახეცვლილი და წარმოაჩენს პარკის ყველაზე დამახასიათებელ ეკოსისტემათა ნიმუშებს. ზონაში მოქცეულია ვიზიტორთათვის საინტერესო და მიმზიდველი არეები, უპირველეს ყოვლისა, პერცეფციულ-ესთეტიკური თვალსაზრისით. პარკის ვიზიტორთა ზონა ორ განცალკევებულ მონაკვეთს მოიცავს: კარწახის ტბისა და ე.წ. „ვეფხვის“ კანიონის. კარწახის ტბა, მისი ტრანსსასაზღვრო მდებარეობის გამო, რეგიონში ერთადერთია, რომელსაც მეტ-ნაკლებად მნიშვნელოვანი ტექნიკურ-ანტროპოგენული ზეგავლენა არ განუცდია. „ვეფხვის“ კანიონი კი კლდოვან, ნაშალ-ღორღიან და ბალახოვანი ჰაბიტატების ფრაგმენტებს მოიცავს და მეტად პერსპექტიულია საცხენოსნო ტურიზმის განვითარებისათვის. ამასთან, კანიონის უბნის ფართობი ტბის უბნის ფართობზე დაახლოებით 3-ჯერ მეტია.

გ) ტრადიციული გამოყენების ზონა - ტრადიციული გამოყენების ზონა იქმნება ბუნების დაცვის და განახლებადი ბუნებრივი რესურსების (სათიბ-სამოვრები, თევზის რესურსები) ტრადიციულად გამოყენებისათვის. ზონა მოიცავს როგორც სახმელეთო (სუბალპურ-ალპურ), ასევე წყლის (უმთავრესად, კარწახის ტბის საქართველოს საზღვრებში მოქცეული ნაწილი) ეკოსისტემებს, სახელდობრ - პარკის იმ ტერიტორიებს, რომლებიც საუკუნეების მანძილზე გამოიყენებოდა ზაფხულის სამოვრებად, სათიბებად, როგორც ადგილობრივი, ასევე საქართველოს სხვა რეგიონების მოსახლეობის მიერ (ე.წ. მომთაბარე მესაქონლეობა), ასევე, ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ თევზის რესურსების მოსაპოვებლად. მოვება გაკონტროლდება ეფექტიანი მონიტორინგის სისტემის მეშვეობით - ჭარბი მოვების, ეროზიისა და ადგილობრივ ფლორასა და ფაუნაზე მავნე ეკოლოგიური ზემოქმედების თავიდან ასაცილებლად ან მინიმუმამდე დასაყვანად. შემოღებული იქნება პირუტყვის საერთო სულადობის, მოვების სივრცითი სტრუქტურის და ზონის ტერიტორიაზე პირუტყვის სეზონური გადაადგილების გარკვეული ლიმიტები. კარწახის ტბაზე თევზჭერა მონიტორინგის საგანი გახდება.

3. აღკვეთილების მცირე ფართობის, ასევე, მათი რესურსების გამოყენების არსებული თავისებურებების გამო,

მენეჯმენტის გეგმის პირველი სამწლიანი პერიოდისათვის მათი ზონირება არ არის მიზანშეწონილი, რაც დაცული ტერიტორიების დაარსების პირველ, ყველაზე მეტად სენსიტიურ ეტაპზე თავიდან აგვაცილებს კონფლიქტებს ადგილობრივ მოსახლეობასთან. სწორედ მათთან თანამშრომლობით პირველი სამი წლის მანძილზე უნდა დადგინდეს აღკვეთილების - ბიომრავალფეროვნების დაცვის თვალსაზრისით საკვანძო და სოციალური კუთხით ნაკლებად მოწყვლადი - მონაკვეთები, რომლებიც მკაცრ დაცვას საჭიროებს.

4. დაცული ტერიტორიების დაარსების საწყის ეტაპზე მეტად მნიშვნელოვანია ეროვნული პარკის გარე საზღვრების მკაფიო დემარკაცია (მარკირება), რათა ადგილობრივმა მოსახლეობამ გაიცნობიეროს ახლად დაარსებული დაცული ტერიტორიების სტრუქტურულ-ფუნქციური თავისებურებები - შესაბამისი რეჟიმების ჩათვლით.

მუხლი 35. დაცული ტერიტორიების კატეგორიებისა და ზონების ფართობი და საზღვრები

1. დაცული ტერიტორიების კატეგორიებისა და ზონების ფართობი არის შემდეგი:

ა) ჯავახეთის ეროვნული პარკი (იხ. დანართი 6) - 13 498,02 ჰა;

ა.ა) პარკის მკაცრი დაცვის ზონა - 1 897 ჰა;

ა.ბ) პარკის ვიზიტორთა ზონა - 1 136 ჰა;

ა.გ) პარკის ტრადიციულის გამოყენების ზონა - 10 465,02 ჰა;

ბ) კარწახის ჭაობის აღკვეთილი - 157,5 ჰა;

გ) სულდის ჭაობის აღკვეთილი - 309,3 ჰა;

დ) ხანჩალის ტბის აღკვეთილი - 727,3 ჰა;

ე) ბუღდაშენის ტბის აღკვეთილი - 119,3 ჰა;

ვ) მადატაფას ტბის აღკვეთილი - 1398 ჰა;

2. ჯავახეთის ეროვნული პარკისა და აღკვეთილების პერიმეტრული საზღვრების, ასევე, ეროვნული პარკის ზონების, კოორდინატები მოცემულია დანართ 5-ში.

მუხლი 36. ჯავახეთის ეროვნული პარკის თითოეულ ზონაში და აღკვეთილებში დაშვებული საქმიანობების ჩამონათვალი

1. ჯავახეთის ეროვნულ პარკში დაშვებული ქმედებები:

ა) ბუნების მკაცრი დაცვის ზონაში „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, დაშვებულია შემდეგი საქმიანობები:

ა.ა) არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევების ჩატარება (სამეცნიერო და საგანმანათლებლო, იდენტიფიკაციისა და გამრავლების მიზნით: მცირე რაოდენობის საკრებარეო და საკოლექციო მასალის, მცენარეთა ნაწილების, თესლებისა და ბოლქვების, უხერხემლო და მცირე ზომის ხერხემლიანი ცხოველების ამოღება);

ა.ბ) მონიტორინგის სამუშაოების ჩატარება (სანიმუშაო ფართობების მოწყობა და მუდმივი დაკვირვების წარმოება, ცხოველებისა და მცენარეების პოპულაციების მდგომარეობის შეფასება და დაკვირვება, აღრიცხვა/ინვენტარიზაცია და სხვა);

ა.გ) სამსახურებრივი მოვალეობების განხორციელების მიზნით, ადმინისტრაციის პერსონალის ავტო-მოტო და საჰაერო სატრანსპორტო საშუალებებით შეზღუდული გადაადგილება;

ა.დ) საკადასტრო სამუშაოების ჩატარება;

ა.ე) აქტიური დაცვის ღონისძიებების გატარება (დაცვის ინფრასტრუქტურის და სახანძრო პირსების მოწყობა და სხვა).

ბ) ვიზიტორთა ზონაში „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, დაშვებულია შემდეგი საქმიანობები:

ბ.ა) ტერიტორიაზე ეკოლოგიური წონასწორობის შენარჩუნება;

ბ.ბ) ტერიტორიაზე არსებული ეკოსისტემებისა და მის ფარგლებში გავრცელებულ გარეულ ცხოველთა და ველურ მცენარეთა სახეობების კონსერვაცია, მოვლა და აღდგენა;

ბ.გ) ტერიტორიის ჰიდროლოგიური სისტემის დაცვა და მონიტორინგი;

ბ.დ) სამეცნიერო კვლევა;

ბ.ე) საგანმანათლებლო საქმიანობა;

ბ.ვ) აღდგენითი ღონისძიებების განხორციელება;

ბ.ზ) აქტიური დაცვის ღონისძიებების გატარება (დაცვის ინფრასტრუქტურის მოწყობა, პატრულირების დროს გადაადგილება ცხენებით, ავტო-მოტო და საჰაერო ტრანსპორტით);

ბ.თ) მონიტორინგის სამუშაოთა განხორციელება;

ბ.ი) საკადასტრო სამუშაოთა განხორციელება;

ბ.კ) ვიზიტორთა კონტროლირებადი და რეგლამენტირებული დაშვება;

ბ.ლ) დაცვისა და ეკოტურიზმისათვის აუცილებელი ინფრასტრუქტურის შექმნა და სარგებლობა;

ბ.მ) გადაადგილება ფეხით და ცხენით, ნაწილობრივ სახემეცვლილი ბუნების ტერიტორიაზე,

- ადმინისტრაციასთან შეთანხმებით ავტოსატრანსპორტო საშუალებებით;
- ბ.წ) აქტიური დაცვის ღონისძიებების გატარება (სახანძრო პირსების მოწყობა, მავნებლებთან ბიოლოგიური მეთოდებით ბრძოლა);
- ბ.ო) სპორტული და სამოყვარულო თევზჭერა, მათ შორის არამოტორიზებული ნავებით;
- ბ.პ) კანონმდებლობით დაშვებული სხვა საქმიანობა.
- გ) ტრადიციული გამოყენების ზონაში „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, დაშვებულია შემდეგი საქმიანობები:
- გ.ა) პირუტყვის ტრადიციული, რეგულირებული მოვლა;
- გ.ბ) თიბვა მძიმე, მუხლუხიანი სათიბი მოწყობილობებისა და დანადგარების გარეშე;
- გ.გ) თევზჭერა;
- გ.დ) ტერიტორიაზე არსებული ეკოსისტემებისა და მათ ფარგლებში გავრცელებული გარეული ფაუნისა და ფლორის სახეობების დაცვა, მოვლა და აღდგენა;
- გ.ე) ეკოსისტემების დაცვა, მოვლა და აღდგენა;
- გ.ვ) სამეცნიერო კვლევა;
- გ.ზ) საგანმანათლებლო საქმიანობა;
- გ.თ) სამეცნიერო საქმიანობის მიზნით საჭერბარიუმო მასალის შეგროვება.
- გ.ი) დაცვის, ტურისტული და რეკრეაციული ინფრასტრუქტურის შექმნა და მოვლა-პატრონობა;
- გ.კ) აღდგენითი ღონისძიებების განხორციელების მიზნით, მუდმივი და დროებითი ვოლიერების მოწყობა;
- გ.ლ) მონიტორინგის სამუშაოთა წარმოება;
- გ.მ) ბუნებრივი რესურსების აღრიცხვა;
- გ.ნ) გზებზე ტრანსპორტით გადაადგილება;
- გ.ო) ვიზიტორთა ყოფნა და გადაადგილება;
- გ.პ) გზების და ბილიკების მოვლა და მოწყობა;
- გ.ჟ) სკების ლიმიტირებული რაოდენობის განთავსება;
- გ.რ) ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ სამკურნალო და საკვები მცენარეების შეგროვება პირადი მოხმარება;
- გ.ს) საქონლის სადგომების მოწყობა (დროებითი ნაგებობა);
- გ.ტ) ეროზიის საწინააღმდეგო ღონისძიებების ჩატარება და ეროზირებული მონაკვეთების აღდგენა.

2. ხანჩალის ტბის აღკვეთილში „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, დაშვებულია შემდეგი საქმიანობები:

- ა) სპორტული და სამოყვარულო თევზჭერა თევზჭერისთვის განკუთვნილ ადგილებში;
- ბ) თიბვა მძიმე, მუხლუხიანი სათიბი მოწყობილობებისა და დანადგარების გარეშე;
- გ) ტბის წყლის სარწყავი და სასმელ-სამეურნეო მიზნით გამოყენება შესაბამისი სანიტარული ნორმების დაცვით, მხოლოდ შესაბამისი კვლევების ჩატარებისა და დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთან შესაბამისი ანგარიშის და დაგეგმილი ღონისძიებების შეთანხმების საფუძველზე;
- დ) არსებული დამბის რეაბილიტაცია;
- ე) შინაური ცხოველების დასარწყულებად ტბის წყლის გამოყენება დადგენილ ადგილებში;
- ვ) არამანიპულაციური და მანიპულაციური სამეცნიერო კვლევების ჩატარება;
- ზ) კანონმდებლობით დაშვებული სხვა საქმიანობა;

3. მადატაფას ტბის აღკვეთილში „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, დაშვებულია შემდეგი საქმიანობები:

- ა) სპორტული და სამოყვარულო თევზჭერა თევზჭერისთვის განკუთვნილ ადგილებში;
- ბ) თიბვა მძიმე, მუხლუხიანი სათიბი მოწყობილობებისა და დანადგარების გარეშე;
- გ) ტბის წყლის სარწყავი და სასმელ-სამეურნეო მიზნით გამოყენება შესაბამისი სანიტარული ნორმების დაცვით, მხოლოდ შესაბამისი კვლევების ჩატარებისა და დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთან შესაბამისი ანგარიშის და დაგეგმილი ღონისძიებების შეთანხმების საფუძველზე;
- დ) შინაური ცხოველების დასარწყულებად ტბის წყლის გამოყენება დადგენილ ადგილებში;
- ე) არამანიპულაციური და მანიპულაციური სამეცნიერო კვლევების ჩატარება;
- ვ) კანონმდებლობით დაშვებული სხვა საქმიანობა.

4. ბულდაშენის აღკვეთილში „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, დაშვებულია შემდეგი საქმიანობები:

- ა) სპორტული და სამოყვარულო თევზჭერა თევზჭერისთვის განკუთვნილ ადგილებში, მოტორიზებული ნავების ან სხვა მოტორიზებული მცურავი საშუალებების გამოყენებად;
- ბ) თიბვა მძიმე, მუხლუხიანი სათიბი მოწყობილობებისა და დანადგარების გარეშე;
- გ) შინაური ცხოველების აღკვეთილის ტერიტორიაზე შეყვანა და გადაადგილება, მათი დარწმულების მიზნით;
- დ) არამანიპულაციური და მანიპულაციური სამეცნიერო კვლევების ჩატარება;
- ე) კანონმდებლობით დაშვებული სხვა საქმიანობა.

5. სულდის ჭაობის აღკვეთილში „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, დაშვებულია შემდეგი საქმიანობები:
- ა) ლიმიტირებული თიბვა და შინაური ცხოველების ლიმიტირებული მოვება ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ.
 - ბ) არამანიპულაციური და მანიპულაციური სამეცნიერო კვლევების ჩატარება;
 - გ) აღდგენითი ღონისძიებების განხორციელება;
 - დ) კანონმდებლობით დაშვებული სხვა საქმიანობა.
6. კარწახის ჭაობის აღკვეთილში „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, დაშვებულია შემდეგი საქმიანობები:
- ა) ლიმიტირებული თიბვა და შინაური ცხოველების ლიმიტირებული მოვება ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ.
 - ბ) არამანიპულაციური და მანიპულაციური სამეცნიერო კვლევების ჩატარება;
 - გ) აღდგენითი ღონისძიებების განხორციელება;
 - დ) კანონმდებლობით დაშვებული სხვა საქმიანობა.
7. დაცული ტერიტორიიდან გასვლისას ვიზიტორები ვალდებული არიან გაიტანონ ნარჩენები.
8. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში მოქცეულ სასაზღვრო ზონასა და ზოლში საქმიანობა ხორციელდება „საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის საფუძველზე დადგენილი სასაზღვრო ზონისა და ზოლის რეჟიმის შესაბამისად.

მუხლი 37. დაცული ტერიტორიის თითოეულ ზონაში ბუნებრივი რესურსების და დაცული ტერიტორიის ქონების სარგებლობაში გაცემასთან დაკავშირებული საკითხები

ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობა და სარგებლობაში გადაცემა განხორციელდება „დაცული ტერიტორიების უძრავი ქონების სარგებლობაში გადაცემისას საწყისი სააუქციონო ფასის განსაზღვრისა და აუქციონის ჩატარების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 22 მაისის №125 დადგენილების, ამ მენეჯმენტის გეგმის და საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

თავი VI

მენეჯმენტის გეგმის პროგრამები

მუხლი 38. პასუხისმგებლობა მენეჯმენტის გეგმის განხორციელებაზე

1. სსიპ - დაცული ტერიტორიების სააგენტო (ცენტრალური აპარატი და ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია) პასუხისმგებელია მენეჯმენტის გეგმით განსახორციელებელი ქმედებების ორგანიზაციასა და განხორციელებაზე, ქმედებების განხორციელების მონიტორინგზე და მენეჯმენტის გეგმით გათვალისწინებული შედეგების მიღწევაზე.
2. სსიპ - დაცული ტერიტორიების სააგენტო უზრუნველყოფს სხვა ორგანიზაციებისა და ექსპერტების ჩაბმას გარკვეული ქმედებების განხორციელებაში.

მუხლი 39. ბუნებრივი რესურსების დაცვის და მდგრადი გამოყენების პროგრამა

1. ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და მდგრადი სარგებლობის პროგრამა მოიცავს შემდეგ საკითხებს:
 - ა) უკანონო ქმედებების აღკვეთა, კანონალსრულება;
 - ბ) ხანძრების მართვა;
 - გ) სახეობებისა და ჰაბიტატების კონსერვაცია, დეგრადირებული ჰაბიტატების აღდგენა;
 - დ) ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება, იმ ფართობების მოვლა-პატრონობა და/ან გაუმჯობესება, სადაც დაშვებულია მოპოვებითი სარგებლობა.
2. პრობლემები და შესაძლებლობები, რომლებიც იდენტიფიცირებულ იქნა სიტუაციური ანალიზით არის შემდეგი:
 - ა) უსისტემო, არარეგულირებული მოვება;
 - ბ) საძოვრების გარკვეული მონაკვეთების დეგრადაცია;
 - გ) ხანძარსაშიშროება, გამოწვეული ბალახნარის სეზონური გადაწვის პრაქტიკით;
 - დ) წყლის ეკოსისტემების არამდგრადი გამოყენება;
 - ე) თევზის ფერმების არსებობა, ლიცენზიები თევზის რესურსებზე;
 - ვ) ბრაკონიერობა;
 - ზ) მოვების რაციონალური ნორმებისა და მეთოდების არსებობა;
 - თ) დეგრადირებული საძოვრების აღდგენის მეთოდების არსებობა;
 - ი) წყლის ეკოსისტემების მდგრადი მართვის საერთაშორისო გამოცდილების არსებობა;
 - კ) ტერიტორიების პარტულირების სქემისა და გრაფიკის დამუშავება;

- ლ) დაცვის ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბება;
- მ) ჯავახეთის ეროვნული პარკის საზღვრების მარკირება;
- ნ) ადგილობრივი მოსახლეობის წარმომადგენლების ჩართვა დაცული ტერიტორიების მართვის საკითხებში.
- ო) კარწახის ტბის აღმოსავლეთით, ჩილდირის ქედის ჩრდილო ფერდობზე ჯავახეთის მთიანეთში სუბალპური ტყის ნაშთების აღდგენა და ბუნებრივი განახლების ხელის შეწყობა.
3. ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და მდგრადი გამოყენების პროგრამის მიზნები (ის, რისი მიღწევა გვსურს მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების ვადის ამოწურვამდე), ამოცანები (მიზნის მისაღწევი სტრატეგიული ღონისძიებები) და შესრულების ინდიკატორები (მიზნის მიღწევის მაჩვენებლები) მოცემულია ქვემოთ:

მიზნები	ამოცანები (სტრატეგიული ღონისძიებები)	ინდიკატორები
მ1. კანონდარღვევითი ეფექტიანი სისტემის დანერგვა	დ1. შტატის შესაბამისი აღჭურვა და შესაძლებლობების ზრდა, დ2. დაცული ტერიტორიების მართვის საკითხებში ადგილობრივი მოსახლეობის წარმომადგენლების ჩართვისათვის შესაბამისი ინსტრუმენტების ჩამოყალიბება და რეგულარული ფუნქციონირება	აღჭურვილობა, ტრენინგებისა და მასში მონაწილე შტატის რაოდენობა ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართულობის ინსტრუმენტები დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის ეფექტიანობის მაჩვენებელი - შეფასება შტატის ჩამოყალიბების შემდეგ და შემგომ 3-წლიანი ინტერვალით შესაძლებელია განხორციელდეს METT-ის გამოყენებით (Management Effectiveness Traking Tool, http://www.wdpa.org/me/PDF/METT.pdf)
მ2. საძოვრების მდგრადი მართვის უზრუნველყოფა	დ3. საძოვრების მენეჯმენტის არსებული ზოგადი გეგმის შემდგომი დამუშავება, დეტალიზაცია და დანერგვა	პირუტყვის სულადობის მაჩვენებელი მოსარგებლეთა ნაკვეთების მიხედვით
მ3. საძოვრების დეგრადირებული მონაკვეთების აღდგენა	დ4. დეგრადირებული მონაკვეთების აღდგენის დეტალური გეგმის შემუშავება და დანერგვა	დეგრადირებული მონაკვეთების ეკოლოგიური მდგომარეობა (ბალახნარით დაფარულობის მატების ტრენდი)
მ4. ხანძარსაშიშროების მინიმუმამდე დაყვანა	დ5. ხანძრების კონტროლის გეგმის შემუშავება და დანერგვა	ხანძრების რიცხვი და მათი ზემოქმედების ფართობი
მ5. წყლის ეკოსისტემების მდგრადი მართვის ინიცირება	დ6. შესაბამისი მენეჯმენტის გეგმის შემუშავება და გეგმით განსაზღვრული (მათ შორის თევზის რესურსების მდგრად მოპოვებასთან დაკავშირებული) გადაუდებელი ქმედებების დანერგვა	განხორციელებული ქმედებების ეფექტიანობა (შეფასებული მენეჯმენტის გეგმით განსაზღვრული ინდიკატორებით)
მ6. ბრაკონიერობის მინიმუმამდე დაყვანა	დ7. პატრულირების ეფექტიანი სისტემის დანერგვა	ბრაკონიერობის შემთხვევების დამადასტურებელი ოქმების რაოდენობა

4. ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და მდგრადი გამოყენების პროგრამის სამოქმედო გეგმის ქმედებები, რომელთა განხორციელებასაც გეგმავს სსიპ - დაცული ტერიტორიების სააგენტო თითოეული ამოცანის (სტრატეგიული ღონისძიების) შესასრულებლად არის შემდეგი:

ღონისძიება/ქმედება	შედეგი	დტს/ზბპტ-ის როლი	სხვა პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
დ1. შტატის შესაბამისი აღჭურვა და შესაძლებლობების ზრდა, დაცვის ინფრასტრუქტურის განვითარება				
ქ.1.1. დაცვის სამსახურის თანამშრომლების შესაბამისი აღჭურვა	შემენილია შესაბამისი აღჭურვილობა	კოორდინირება	ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დაარსების პროექტი	უპირობოდ
ქ.1.2. დაცვის სამსახურის თანამშრომლების კვალიფიკაციის ამაღლება (ტრენინგი)	საშტატო ერთეული დაკომპლექტებულია შესაბამისი კადრებით, რომელთაც შესწევთ უნარი უკანონო ქმედებების	განხორციელება	-	უპირობოდ

	აღსაკვეთად			
ქ1.3. ჯავახეთის ეროვნული პარკის საზღვრის მარკირება	საზღვარი დემარკირებულია და არსებობს სასაზღვრო ნიშნები	კოორდინირება (საჭიროებისამებრ - განხორციელებაში მონაწილეობა)	ადგილობრივი მოსახლეობა (საჭიროებისამებრ - მოწვეული სპეციალისტი ან ორგანიზაცია), ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დაარსების პროექტი	უპირობოდ

დ2. დაცული ტერიტორიების მართვის საკითხებში ადგილობრივი მოსახლეობის წარმომადგენლების ჩართვისათვის შესაბამისი ინსტრუმენტების ჩამოყალიბება და რეგულარული ფუნქციონირება

ქ2.1. მართვის საკითხებში ჩასართავად ადგილობრივი მოსახლეობის წარმომადგენლების შერჩევის კრიტერიუმების დამუშავება და წარმომადგენლების შერჩევა	შესაბამისი დოკუმენტები (კრიტერიუმები, ოქმები)	განხორციელებაში მონაწილეობა	პარტნიორი ადგილობრივი საზოგადოებრივი ორგანიზაციები	უპირობოდ
ქ2.2. საკონსულტაციო საბჭოს ჩამოყალიბება და შერჩეული წარმომადგენლების ჩართვა მის მუშაობაში	საბჭოს შეხვედრების/სხდომის ოქმები	კოორდინირება და განხორციელება	ადგილობრივი მოსახლეობა, თვითმმართველობა, ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციები	დაინტერესებული მხარეების მხრივ საბჭოს მუშაობაში მონაწილეობის ნება
ქ2.3. ადგილობრივ მოხალისეთაგან შემდგარი დამხმარე ჯგუფების ჩამოყალიბება და მათი ჩართვა საველე სამუშაოებში	ჩამოყალიბებულია შესაბამისი ჯგუფები და ხორციელდება გეგმით გათვალისწინებული ქმედებებით გამხორციელება	კოორდინირება	ადგილობრივი მოსახლეობა, ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციები	ჯგუფების რეგულარული ფუნქციონირებისთვის მცირე ფინანსირების მოზიდვა

დ3. სამოვრების მენეჯმენტის არსებული ზოგადი გეგმის შემდგომი დამუშავება, დეტალიზაცია და დანერგვა

ქ3.1. გეგმის დასამუშავებლად ტექნიკური დავალების შედგენა	მომზადებულია ტექნიკური დავალება	ტექნიკური დავალების შედგენაში მონაწილეობა (საჭიროების შემთხვევაში - ტენდერის ჩატარება)	მოწვეული სპეციალისტი	სამოვრების მართვის ზოგადი გეგმის არსებობა, შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ3.2 სამოვრების მენეჯმენტის გეგმის შემუშავება	სამოვრების მართვის დეტალური გეგმა	კოორდინირება, მონაწილეობა	მოწვეული სპეციალისტი (სპეციალისტები), ადგილობრივი მოსახლეობის და სამოვრებით სხვა მოსარგებლეთა წარმომადგენლები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ3.3. გეგმით გათვალისწინებული ქმედებების განხორციელება	შესაბამისი დოკუმენტები (ანგარიშები, ფოტო და სხვ.)	განხორციელება	ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები, ადგილობრივი მოსახლეობის და სამოვრებით სხვა მოსარგებლეთა წარმომადგენლები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება

დ4. დეგრადირებული მონაკვეთების აღდგენის დეტალური გეგმის შემუშავება და დანერგვა

ქ4.1. გეგმის დასამუშავებლად ტექნიკური დავალების შედგენა	ტექნიკური დავალება (ტენდერის გამოცხადების შემთხვევაში - სატენდერო დოკუმენტაცია)	ტექნიკური დავალების შედგენაში მონაწილეობა (საჭიროების შემთხვევაში - ტენდერის ჩატარება)	მოწვეული სპეციალისტი	სამოვრების მართვის ზოგადი გეგმის არსებობა, შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ4.2. დეგრადირებული ადგილების დეტალური გეგმის	დეგრადირებული მონაკვეთების	კოორდინირება, მონაწილეობა	მოწვეული სპეციალისტი	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში

შემუშავება	აღდგენის გეგმა	(სპეციალისტები)	გათვალისწინება
ქ4.3. გეგმით გათვალისწინებული ქმედებების დანერგვა	შესაბამისი დოკუმენტები (ანგარიშები, ფოტო და სხვ.)	განხორციელება	-
ღ5. ხანძრების კონტროლის გეგმის შემუშავება და დანერგვა			
ქ5.1. გეგმის დასამუშავებლად ტექნიკური დავალების შედგენა და ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობის განსაზღვრა	ტექნიკური დავალება (ტენდერის გამოცხადების შემთხვევაში - სატენდერო დოკუმენტაცია)	ტექნიკური დავალების შედგენაში მონაწილეობა (საჭიროების შემთხვევაში - ტენდერის ჩატარება)	მოწვეული სპეციალისტი
ქ5.2. დეტალური გეგმის შემუშავება	ხანძრების კონტროლის გეგმა	კოორდინირება, მონაწილეობა	მოწვეული სპეციალისტი (სპეციალისტები), ადგილობრივი მოსახლეობა, თვითმმართველობა, ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციები
ქ5.3. გეგმით გათვალისწინებული ქმედებების დანერგვა	შესაბამისი დოკუმენტები (ანგარიშები, ფოტო და სხვ.)	განხორციელება	ადგილობრივი თვითმმართველობა, ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციები
ღ6. წყლის ეკოსისტემების მდგრადი გამოყენების მენეჯმენტის გეგმის შემუშავება და გეგმით განსაზღვრული (მათ შორის თევზის რესურსების მდგრად მოპოვებასთან დაკავშირებული) გადაუდებელი ქმედებების დანერგვა			
ქ6.1. გეგმის დასამუშავებლად ტექნიკური დავალების შედგენა	ტექნიკური დავალება (ტენდერის გამოცხადების შემთხვევაში - სატენდერო დოკუმენტაცია)	ტექნიკური დავალების შედგენაში მონაწილეობა (საჭიროების შემთხვევაში - ტენდერის ჩატარება)	მოწვეული სპეციალისტი
ქ6.2. გეგმის დამუშავება	წყლის ეკოსისტემების მდგრადი გამოყენების მენეჯმენტის გეგმა	კოორდინირება, მონაწილეობა	მოწვეული სპეციალისტი (სპეციალისტები), ადგილობრივი მოსახლეობა, თვითმმართველობა, ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციები
ქ6.3. გეგმით გათვალისწინებული გადაუდებელი ქმედებების დანერგვა	შესაბამისი დოკუმენტები (ანგარიშები, ფოტო და სხვ.)	განხორციელებაში მონაწილეობა	ადგილობრივი თვითმმართველობა, ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციები
ღ7. პატრულირების ეფექტიანი სისტემის დანერგვა			
ქ7.1. პატრულირების მართვის გეგმის შემუშავება	პატრულირების გეგმა, სადაც გაწერილია ასევე სასაზღვრო პოლიციასთან თანამშრომლობის საკითხები, სხვა შესაბამისი დოკუმენტები	განხორციელება	საჭიროებისამებრ - ადგილობრივი მოსახლეობა, სასაზღვრო პოლიცია
ქ7.2. სისტემის დანერგვა და განხორციელება	პატრულირების ოქმები და აღკვეთილია სამართალდარღვევის ფაქტები	განხორციელება	-
ღ 8. კარწახის ტბის აღმოსავლეთით, ჩილდირის ქედის ჩრდილო ფერდობზე ჯავახეთის მთიანეთში სუბალპური ტყის ნაშთების აღდგენა და ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობის			
დეტალური გეგმის შემუშავება და დანერგვა			
	ტექნიკური დავალება	ტექნიკური დავალების	

ქ 8.1. გეგმის დასამუშავებლად ტექნიკური დავალების შედგენა	(ტენდერის გამოცხადების შემთხვევაში - სატენდერო დოკუმენტაცია)	შედგენაში მონაწილეობა (საჭიროების შემთხვევაში - ტენდერის ჩატარება)	მოწვეული სპეციალისტი	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ8.2. ბუნებრივი განახლების ღონისძიებების გეგმის დამუშავება	სუბალპური ტყის აღდგენის მენეჯმენტის გეგმა	კოორდინირება, მონაწილეობა	მოწვეული სპეციალისტი (სპეციალისტები), ადგილობრივი მოსახლეობა, თვითმმართველობა, ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/დონორი ორგანიზაციის თანხმობა
ქ8.3. გეგმით გათვალისწინებული გადაუდებელი ქმედებების განხორციელება და დანერგვა	ჯავახეთის მთიანეთში სუბალპური ტყის მდგრადი მონაკვეთის აღდგენა	განხორციელებაში მონაწილეობა	ადგილობრივი თვითმმართველობა, ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/დონორი ორგანიზაციის თანხმობა

მუხლი 40. ეკო-საგანმანათლებლო და საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროგრამა

- ეკო-საგანმანათლებლო და საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროგრამა მოიცავს შემდეგ საკითხებს:
 - დაინტერესებული მხარეების ცნობიერების გაზრდა ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მნიშვნელობისა და განსაკუთრებული ფასეულობის შესახებ;
 - დაინტერესებული მხარეების ინფორმირება დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მიზნებისა და ქმედებების თაობაზე;
 - დაინტერესებული მხარეების ჩართვა დაცული ტერიტორიების მართვის საკითხებში;
 - ადგილობრივ მოსახლეობაში სოციოლოგიური გამოკითხვის ჩატარება.
- პრობლემები და შესაძლებლობები, რომლებიც იდენტიფიცირებულ იქნა სიტუაციურ ანალიზში და რომლებიც განხილულია საზოგადოებასთან ურთიერთობისა და ეკო-საგანმანათლებლო პროგრამაში, არის შემდეგი:
 - საჭიროა აქტიური მუშაობა, რათა დაინტერესებული მხარეები უკეთ გაეცნონ დაცულ ტერიტორიებს, მის განსაკუთრებულ ფასეულობებსა და მიზნებს, ასევე, ადმინისტრაციის მიერ განსახორციელებელ ქმედებებს, რაც გააძლიერებს მათ ნდობას ადმინისტრაციის მიმართ;
 - აუცილებელია ეკო-საგანმანათლებლო და საზოგადოებასთან ურთიერთობის მასალებისა და პროდუქტების შექმნა სხვადასხვა დაინტერესებული ადგილობრივი სამიზნე ჯგუფისათვის;
 - ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების შესახებ ცნობადობის გასაუმჯობესებლად აუცილებელია საინფორმაციო პროდუქტის შექმნა მოსახლეობის ფართო მასისთვის - როგორც რეგიონის, ასევე ეროვნული მასშტაბით;
 - რეგიონში არის საზოგადოებრივი ორგანიზაციები, რომელთა ჩართვაც ამ პროგრამის განხორციელებაში მნიშვნელოვანია როგორც პროგრამის უფრო ეფექტიანად განსახორციელებლად, ასევე პარტნიორული ურთიერთობების დასამყარებლად და ადმინისტრაციისადმი ნდობის გასაძლიერებლად;
 - არის ადგილობრივი მოსახლეობის დაცული ტერიტორიების სამუშაოებში ჩართვის შესაძლებლობა.
- ეკო-განათლებისა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროგრამის მიზნები (ის, რისი მიღწევა გვსურს მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების ვადის ამოწურვამდე), ამოცანები (მიზნის მისაღწევი სტრატეგიული ღონისძიებები) და შესრულების ინდიკატორები (მიზნის მიღწევის მაჩვენებლები) მოცემულია ქვემოთ:

მიზნები	ამოცანები (სტრატეგიული ღონისძიებები)	ინდიკატორები
მ7. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების შესახებ რეგიონისა და საქართველოს მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლება	ღმ. პარტნიორული ურთიერთობის დამყარება რეგიონის საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან და ადგილობრივი მოსახლეობის ინფორმირება დაცული ტერიტორიების მნიშვნელობისა და გამორჩეულობის შესახებ	ადგილობრივი მოსახლეობის ინფორმირებულობის დონე საქართველოს მოსახლეობის სხვადასხვა ჯგუფის (მოსწავლეები, სტუდენტები, ფართო მოსახლეობა და სხვ.) ინფორმირებულობის დონე

ღ9. შესაბამისი პროდუქტების შექმნა და მოსახლეობისათვის მიწოდება

საერთაშორისო გამოხმაურებათა რიცხვი

4. ეკო-განათლებისა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროგრამის სამოქმედო გეგმის ქმედებები, რომელთა განხორციელებასაც გეგმავს სსიპ - დაცული ტერიტორიების სააგენტო თითოეული ამოცანის (სტრატეგიული ღონისძიების) შესასრულებლად არის შემდეგი:

ღონისძიება/ქმედება	შედეგი	დტს/ზხპტ-ის როლი	სხვა პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
ღ8. პარტნიორული ურთიერთობის დამყარება რეგიონის საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან და ადგილობრივი მოსახლეობის ინფორმირება დაცული ტერიტორიების მნიშვნელობისა და გამორჩეულობის შესახებ				
ქ8.1. შესაბამისი პროფილისა და გამოცდილების მქონე ადგილობრივი საზოგადოებრივი ორგანიზაციების შერჩევა და მათთან თანამშრომლობის დოკუმენტების გაფორმება	გაფორმებული დოკუმენტები	განხორციელება	ადგილობრივი რესურსცენტრები; შესაძლებელია, ასევე, რეგიონში ადრე ან ამჟამად მომუშავე საერთაშორისო და ეროვნული არასამთავრობო ორგანიზაციებთან (Care, MercyCorps, ELKANA და სხვ.) წინასწარი კონსულტაციების ჩატარება	უპირობოდ
ქ8.2. პარტნიორ ორგანიზაციებთან ერთად, ადგილობრივ მოსახლეობასთან მუშაობის გეგმის შედგენა	დეტალური გეგმა	კოორდინირება, მონაწილეობა	ადგილობრივი რესურსცენტრები, პარტნიორი არასამთავრობო ორგანიზაციები	უპირობოდ
ქ8.3. გეგმით გათვალისწინებული ქმედებების დანერგვა	შესაბამისი დოკუმენტები (საინფორმაციო მასალები/პროდუქტები, ანგარიშები, ფოტო და სხვ.)	კოორდინირება, მონაწილეობა	ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა
ღ9. შესაბამისი პროდუქტების შექმნა და მოსახლეობისათვის მიწოდება				
ქ9.1. რეგიონის, ეროვნული და საერთაშორისო მედიისათვის დაცული ტერიტორიების შესახებ ინფორმაციის რეგულარული მიწოდება	პუბლიკაციები, ტელე-რადიო ინფორმაცია და სხვ.	კოორდინირება, მონაწილეობა	ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ9.2. სხვა შესაბამისი ქმედებები (იხ. აგრეთვე, ზემოთ, მე-17 მუხლის მე-2 პარაგრაფში) - საჭიროებისა და შემთხვევით	შესაბამისი პროდუქცია	ორგანიზება	პარტნიორი ორგანიზაციები და/ან მოწვეული სპეციალისტები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება

მუხლი 41. ეკოტურიზმის პროგრამა

1. ეკოტურიზმის პროგრამა მოიცავს დაცული ტერიტორიების ეკოტურისტულ მომსახურებას, რაც თავის მხრივ გულისხმობს ტურისტული პროდუქტის შექმნასა და შეთავაზებას სხვადასხვა მიზნობრივი ჯგუფებისათვის და ვიზიტორებისათვის სხვადასხვა ფორმისა და შინაარსის მქონე საინფორმაციო მასალის შექმნას.

2. პრობლემები და შესაძლებლობები, რომლებიც იდენტიფიცირებულ იქნა სიტუაციურ ანალიზში და რომლებიც განხილულია ეკოტურიზმის პროგრამაში შემდეგია:

ა) ტურისტულ ბაზარზე საერთაშორისო და ადგილობრივი ტურისტების, ასევე, საერთაშორისო ტურ-

ოპერატორთა მხრიდან მოთხოვნა ჯავახეთის მიმართულებით ჯერჯერობით მცირეა;

ბ) რეგიონში არ არსებობს გამართული ტურისტული ინფრასტრუქტურა;

გ) ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები და მისი მიმდებარე ზონა ტურისტულ შეთავაზებებში სრულფასოვნად ჯერ არ არის ასახული;

დ) დღეის მდგომარეობით ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები ჩამოყალიბების პროცესშია. იგივე ითქმის ეკოტურიზმის პროგრამის შესაბამის ინფრასტრუქტურასა და პროდუქტებზე;

ე) არის იმის შესაძლებლობები, რომ რეგიონის მოსახლეობა ჩაერთოს ტურისტული მომსახურების გაწევის საქმეში.

3. ეკოტურიზმის პროგრამის მიზნები (ის, რისი მიღწევა გვსურს მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების ვადის ამოწურვამდე), ამოცანები (მიზნის მისაღწევი სტრატეგიული ღონისძიებები) და შესრულების ინდიკატორები (მიზნის მიღწევის მაჩვენებლები) მოცემულია ქვემოთ:

მიზნები	ამოცანები (სტრატეგიული ღონისძიებები)	ინდიკატორები
მ8. ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებში ეკოტურიზმის განვითარებისათვის პირობების შექმნა	<p>ღ10. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დაარსების პროექტის გეგმით გათვალისწინებული ინფრასტრუქტურის განვითარება (იხ., ასევე, დანართი 4)</p> <p>ღ11. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ცნობადობის გაზრდა და ვიზიტორთა მოზიდვა-მომსახურების უზრუნველყოფა</p>	<p>დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციაში მოწყობილი საინფორმაციო ცენტრი, სხვა გათვალისწინებული ინფრასტრუქტურული ელემენტები</p> <p>ვიზიტორთა რაოდენობა</p>
მ9. ვიზიტორთა მომსახურების შედეგად ადგილობრივი მოსახლეობისათვის შემოსავლის ახალი წყაროების გაჩენა	ღ12. ადგილობრივი მოსახლეობის შესაბამისი მომზადება და ჩაბმა ვიზიტორთა მომსახურებაში	<p>ვიზიტორთა მომსახურებაში ჩაბმული ადგილობრივი მოსახლეობის რაოდენობა</p> <p>ამ მომსახურებით მიღებული მათი წლიური შემოსავალი</p>

4. ეკოტურიზმის პროგრამის სამოქმედო გეგმის ქმედებები, რომელთა განხორციელებასაც გეგმავს სსიპ - დაცული ტერიტორიების სააგენტო თითოეული ამოცანის (სტრატეგიული ღონისძიების) შესასრულებლად არის შემდეგი:

ღონისძიება/ქმედება	შედეგი	დტს/ზხპტ-ის როლი	სხვა პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
ღ10. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დაარსების პროექტის გეგმით გათვალისწინებული ინფრასტრუქტურის განვითარება				
ქ10.1. საინფორმაციო ცენტრის (საგამოფენო დარბაზით) მოწყობა ადმინისტრაციის შენობაში და მასთან საპარკინგე ადგილის მოწყობა	საინფორმაციო ცენტრი, საპარკინგე ადგილი	კოორდინირება, ხელშეწყობა	ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დაარსების პროექტი	უპირობოდ
ქ10.2. პარკის შესასვლელის, საინფორმაციო და საგზაო ნიშნების დამზადება: საგზაო ნიშანი 6 ვერტიკალური საინფორმაციო დაფა 6 დახრილი დაფა 20 მაჩვენებელი ისარი 8	საგზაო ნიშანი 6 ვერტიკალური საინფორმაციო დაფა 6 დახრილი დაფა 20 მაჩვენებელი ისარი 8 პარკის შესასვლელი 2	კოორდინირება, ხელშეწყობა	ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დაარსების პროექტი	უპირობოდ

პარკის შესასვლელი 2				
ქ10.3. ფრინველებზე დაკვირვების 3 კომპლექსის აშენება ბუღდაშენის ტბასთან, კარწახის ტბასთან და მადატაფის ტბასთან	აშენებული და მოწყობილია 3 კომპლექსი	კოორდინირება, ხელშეწყობა	ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დაარსების პროექტი	უპირობოდ
ქ 10.4 ვეფხის კანიონის დასაწყისში ეკო-ბანაკის ინფრასტრუქტურის მოწყობა	მოწყობილია და შეუფერხებლად ფუნქციონირებს ეკო-ბანაკი	კოორდინირება, ხელშეწყობა	ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დაარსების პროექტი	უპირობოდ
ქ 10.5 ზამთრის ტურიზმის განვითარების შესაძლებლობების განსაზღვრა და დაგეგმვა	განსაზღვრულია ზამთრის ტურიზმის განვითარების შესაძლებლობა და აქტივობები	კოორდინირება, ხელშეწყობა	ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დაარსების პროექტი	უპირობოდ
ქ 10.6 სპორტულ სამოყვარულო თევზჭერის ადგილების განსაზღვრა ზამთარი/ზაფხული და საჭიროების შემთხვევაში ინფრასტრუქტურის მოწყობა	მოწყობილია სპორტულ-სამოყვარულო თევზსაჭერი ადგილები	კოორდინირება, ხელშეწყობა	ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დაარსების პროექტი	უპირობოდ
ქ 10.7 საცხენოსნო და ველობილიკების დაგეგმვა და განვითარება	მოწყობილია საცხენოსნო და ველობილიკები	კოორდინირება, ხელშეწყობა	ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დაარსების პროექტი	უპირობოდ
ღ10.1.1 ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე ეკო-ტურისტული სერვისებისა და მარშრუტების შემუშავება				
ქ10.1.1.2 ფრინველებზე დაკვირვების ტურისტული მარშრუტის დაგეგმვა	ეკო-ტურისტული პროდუქტი	კოორდინირება, ხელშეწყობა	ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია, მოწვეული სპეციალისტი	შესაბამისი ფინანსების ბიუჯეტში გათვალისწინება
ღ11. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ცნობადობის გაზრდა და ვიზიტორთა მოზიდვა-მომსახურების უზრუნველყოფა				
ქ11.1. სააგენტოს Web-გვერდზე ინფორმაციის განთავსება	Web-გვერდი	კოორდინირება	დაცული ტერიტორიების სააგენტოს სპეციალისტი	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ11.2. თბილისში, საკვანძო ადგილას სარეკლამო ბილბორდის განთავსება	ბილბორდი	ორგანიზება	დაქირავებული ორგანიზაცია	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ11.3. ეროვნული მასმედიის ჟურნალისტებისათვის და ტუროპერატორებისათვის ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებში ტურის მოწყობა	ჟურნალისტების მიერ გამოქვეყნებული ინფორმაცია დაინტერესებულ ტუროპერატორთა რაოდენობა	განხორციელება	ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ11.4. სამენოვანი (ქართულ-ინგლისურ-რუსული) გზამკვლევის შედგენა და გამოცემა	გამოცემული გზამკვლევი	ორგანიზება	პარტნიორი ორგანიზაციები და/ან მოწვეული სპეციალისტები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ11.5. ფერადი ლიფლეტის შედგენა და გამოცემა	მუდმივად ხორციელდება საინფორმაციო მასალებით უზრუნველყოფა დაინტერესებული მხარეებისათვის	ორგანიზება	პარტნიორი ორგანიზაციები და/ან მოწვეული სპეციალისტები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ11.6. სხვა პროდუქციის მომზადება (დაცული ტერიტორიების ლოგოანი მაისურები, კეპები, სამკერდე ნიშნები და სხვ.) - საჭიროებისა და შეძლებისამებრ	შესაბამისი პროდუქცია	ორგანიზება	პარტნიორი ორგანიზაციები და/ან მოწვეული სპეციალისტები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება

ქ11.7. ადმინისტრაციის ტერიტორიაზე პასუხისმგებელი პერსონალის კვალიფიკაციის ამაღლება	გავლილი შესაბამისი ტრენინგ-კურსების დამადასტურებელი საბუთი	ორგანიზება	-	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ11.8. სხვა შესაბამისი ქმედებები (იხ. აგრეთვე, ზემოთ, მე-13 მუხლის მე-8 პარაგრაფში) - საჭიროებისა და შეძლებისამებრ	შესაბამისი პროდუქცია	ორგანიზება	პარტნიორი ორგანიზაციები და/ან მოწვეული სპეციალისტები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
დ12. ადგილობრივი მოსახლეობის შესაბამისი მომზადება და ჩაბმა ვიზიტორთა მომსახურებაში				
ქ12.1. დაინტერესებული პირების გამოვლენა და მათთან შეთანხმება	შეთანხმების დოკუმენტები	განხორციელება	ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	ტურისტული პროდუქტის არსებობა დაცულ ტერიტორიებში
ქ12.2. ვიზიტორთა მომსახურებაში ჩაბმული პირების ტრენინგი	ტრენინგის დოკუმენტაცია	კოორდინირება	მოწვეული სპეციალისტები, ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
დ13 ტრანსსასაზღვრო ურთიერთობების ჩამოყალიბება				საჭირო ფინანსების ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ13.1 თანამშრომლობის შესაძლო მიმართულებების იდენტიფიცირება (მათ შორის კვლევა-მონიტორინგის, დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტისა და საერთაშორისო ტურისტების მომსახურების გაუმჯობესების კუთხით)	ქვეყნებს შორის აქტიური თანამშრომლობა და დაცული ტერიტორიების ცნობადობის ზრდა საერთაშორისო მასშტაბით	კოორდინირება, განხორციელება	ადმინისტრაცია, ადგილობრივი და საერთაშორისო პარტნიორები	საჭირო ფინანსების ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ13.2 ინფორმაციის გაცვლა თანამშრომლობის გამოვლენილ მიმართულებებზე და კონკრეტული აქტივობების განხორციელება	ქვეყნებს შორის აქტიური თანამშრომლობა და დაცული ტერიტორიების ცნობადობის ზრდა საერთაშორისო მასშტაბით	კოორდინირება, განხორციელება	ადმინისტრაცია, ადგილობრივი და საერთაშორისო პარტნიორები	საჭირო ფინანსების ბიუჯეტში გათვალისწინება

მუხლი 42. ადმინისტრაციის პროგრამა

1. ადმინისტრაციის პროგრამა მოიცავს იმ საკითხებს, რომლებიც უკავშირდება დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ეფექტურ ფუნქციონირებას და მოიცავს:

- ა) ადმინისტრაციის სტრუქტურას, ფუნქციებს, შიდა განაწესს, სისტემებსა და პროცედურებს, სამუშაო გეგმებისა და ანგარიშების ჩათვლით;
- ბ) თანამშრომლების შევსებას, კვალიფიკაციას, ცოდნასა და გამოცდილებას და მათ მოტივაციას;
- გ) ინფრასტრუქტურითა და აღჭურვილობით უზრუნველყოფას;
- დ) პარტნიორული ურთიერთობის გაძლიერებას ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე.

2. პრობლემები და შესაძლებლობები, რომლებიც იდენტიფიცირებულ იქნა სიტუაციურ ანალიზში და რომლებიც განხილულია ადმინისტრაციის პროგრამაში არის შემდეგი:

- ა) 2013 წლის მდგომარეობით დანიშნულია მხოლოდ დაცული ტერიტორიების დირექტორი; ამდენად, უპირველესად აუცილებელია შტატის შერჩევა-დაკომპლექტება.
- ბ) ასევე, ჯერჯერობით არ არსებობს ადმინისტრაციის ინფრასტრუქტურა, რომლის ჩამოყალიბება დაგეგმილია დაცული ტერიტორიის დაარსების პროექტის შესაბამისად.
- გ) საჭიროა ინფრასტრუქტურის და აღჭურვილობის მოვლა-პატრონობის გეგმის შემუშავება და დანერგვა.
- დ) დაცული ტერიტორიების დაარსების პროექტით ყველა პროგრამისათვის გათვალისწინებულია მინიმალური ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა, ამდენად დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ფუნქციონირების მე-2 ან მე-3 წელს, გამოცდილების დაგროვების კვალდაკვალ, უნდა დადგინდეს ინფრასტრუქტურის დამატებითი ერთეულების, ასევე, დამატებითი აღჭურვილობის საჭიროება და მოძიებულ იქნეს თანხები მათ შესაქმნელად/შესასყიდად.
- ე) ასევე საჭირო და შესაძლებელია პარტნიორული ურთიერთობების გაღრმავება ეროვნულ და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან.

3. ადმინისტრაციის პროგრამის მიზნები (ის, რისი მიღწევა გვსურს მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების ვადის

ამოწურვამდე), ამოცანები (მიზნის მისაღწევი სტრატეგიული ღონისძიებები) და შესრულების ინდიკატორები (მიზნის მიღწევის მაჩვენებლები) მოცემულია ქვემოთ:

მიზნები	ამოცანები (სტრატეგიული ღონისძიებები)	ინდიკატორები
მ10. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ფუნქციონირებისთვის პირობების შექმნა	<p>დ13. შტატის შერჩევა-დაკომპლექტება და კვალიფიკაციის ამაღლება</p> <p>დ14. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ინფრასტრუქტურის შექმნა (იხ., ასევე, დანართი 4), აღჭურვა, მოვლა-პატრონობა და განვითარება</p>	<p>სრულად დაკომპლექტებული საშტატო განაწესი</p> <p>შტატის კვალიფიკაცია</p> <p>შესაბამისად აღჭურვილი ინფრასტრუქტურული ერთეულები</p>
მ11. ეროვნული და საერთაშორისო ურთიერთობების განვითარება	დ15. პარტნიორობის ჩამოყალიბება და/ან გაღრმავება შესაბამისი პროფილის ეროვნულ და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან	ურთიერთთავაზების მემომარაოდუმების, სხვა შეთანხმებების დოკუმენტები

4. ადმინისტრაციის პროგრამის სამოქმედო გეგმის ქმედებები, რომელთა განხორციელებასაც გეგმავს სსიპ - დაცული ტერიტორიების სააგენტო თითოეული ამოცანის (სტრატეგიული ღონისძიების) შესასრულებლად არის შემდეგი:

ღონისძიება/ქმედება	შედეგი	დტს/ზხპტ-ის როლი	სხვა პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
დ13. შტატის შერჩევა-დაკომპლექტება და კვალიფიკაციის ამაღლება				
ქ13.1. შტატის შერჩევა-დაკომპლექტება	დაკომპლექტებულია ადმინისტრაცია შესაბამისი კადრებით	განხორციელება	ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	უპირობოდ
ქ13.2. შტატის კვალიფიკაციის ამაღლების კურსების/ტრენინგების პერიოდული მოწყობა	კურსების ჩატარების ამსახველი დოკუმენტები და საშტატო ერთეულის ცოდნა გაუმჯობესებულია	ორგანიზება	მოწვეული სპეციალისტები, ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ზიუჯეტში გათვალისწინება
დ14. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ინფრასტრუქტურის შექმნა, აღჭურვა, მოვლა-პატრონობა და განვითარება				
ქ14.1. დაცული ტერიტორიების დაარსების პროექტით გათვალისწინებული ადმინისტრაციული ცენტრის შენობისა და დამხმარე ნაგებობის აშენება და აღჭურვა (ლანდშაფტური კეთილმოწყობის ჩათვლით)	პროექტის დოკუმენტაცია, ადმინისტრაციის ცენტრი და დამხმარე ნაგებობები, აღჭურვილობა	კოორდინირება	ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დაარსების პროექტი	დონორ ორგანიზაციასთან შეთანხმება
ქ14.2. შტატის აღჭურვა შესაბამისი საშუალებებით, რომელიც აუცილებელია სამსახურებრივი მოვალეობების აღსრულებისათვის	პროექტის დოკუმენტაცია, აღჭურვილობა	კოორდინირება	ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების დაარსების პროექტი	დონორ ორგანიზაციასთან შეთანხმება
ქ14.3. დაცული ტერიტორიების ინფრასტრუქტურული ერთეულებისა და აღჭურვილობის მოვლა-პატრონობის გეგმის შემუშავება და დანერგვა	შემუშავებულია გეგმა და მიმდინარეობს მუდმივი მონიტორინგი ინფრასტრუქტურის ერთეულებზე	განხორციელება	-	უპირობოდ
ქ14.4. დამატებითი ინფრასტრუქტურული ერთეულებისა და აღჭურვილობის საჭიროების დადგენა და მათი შექმნა/შემენა	საჭიროების დასაბუთების ანგარიში, დამატებითი ინფრასტრუქტურული ერთეულები, აღჭურვილობა	განხორციელება	ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ზიუჯეტში გათვალისწინება
დ15. პარტნიორობის ჩამოყალიბება და/ან გაღრმავება შესაბამისი პროფილის ეროვნულ და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან				

ქ15.1. პარტნიორობის განვითარების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის შემუშავება	სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის დოკუმენტი	ორგანიზება	არსებული პარტნიორი ორგანიზაციები, მოწვეული სპეციალისტები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ15.2. ტრანსსასაზღვრო საკოორდინაციო საბჭოს შექმნა, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება ტრანსსასაზღვრო თანამშრომლობის გაღრმავებაზე და ტრანსსასაზღვრო საკითხების კოორდინაციაზე	სამოქმედო გეგმა	ორგანიზება, მონაწილეობა	TJS ტრანსსასაზღვრო ერთობლივი სამდივნო	
ქ15.3. პარტნიორობის განვითარების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის დანერგვის დაწყება	შესაბამისი დოკუმენტები (ურთიერგაგების მემორანდუმები და სხვ.)	განხორციელება	არსებული პარტნიორი ორგანიზაციები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება

მუხლი 43. კვლევა-მონიტორინგის პროგრამა

1. კვლევა-მონიტორინგის პროგრამა მოიცავს შემდეგ საკითხებს:

- სამეცნიერო კვლევა განიხილება როგორც ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტი მენეჯმენტის სტრატეგიის შემუშავებასა და გეგმის ადაპტაციის პროცესში;
- მონიტორინგის მიზნების მიღწევისა და განხორციელებისათვის სრულყოფილი და ხელმისაწვდომი მონაცემთა ბაზის არსებობა;
- მონიტორინგი ხორციელდება კანონმდებლობით განსაზღვრული პროცედურებისა და ნებადართული მეთოდების გამოყენებით.

2. პრობლემები და შესაძლებლობები, რომლებიც იდენტიფიცირებულ იქნა სიტუაციურ ანალიზში და რომლებიც განხილულია კვლევა-მონიტორინგის პროგრამაში არის შემდეგი:

- იმდენად, რამდენადაც პარკი ჩამოყალიბების პროცესშია, არ არსებობს მონაცემთა ბაზა და მონიტორინგის სისტემა;
- პარკის დაარსებისას განხორციელებული კვლევების შედეგები მონაცემთა ბაზის შექმნის საფუძვლად შეიძლება გამოდგეს;
- ჯავახეთში არ ჩატარებულა ეკოსისტემებზე კლიმატის ცვლილების მოსალოდნელი ზეგავლენისადმი მიძღვნილი კვლევა; ამდენად, არ არსებობს ადაპტაციური ღონისძიებების ამსახველი რეკომენდაციები.

3. კვლევა-მონიტორინგის პროგრამის მიზნები (ის, რისი მიღწევა გვსურს მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების ვადის ამოწურვამდე), ამოცანები (მიზნის მისაღწევი სტრატეგიული ღონისძიებები) და შესრულების ინდიკატორები (მიზნის მიღწევის მაჩვენებლები) მოცემულია ქვემოთ:

მიზნები	ამოცანები (სტრატეგიული ღონისძიებები)	ინდიკატორები
მ12. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ბიომრავალფეროვნების მრავალფუნქციური მონიტორინგის სისტემის შექმნა	ღ17. წყლის ჰაბიტატების მდგომარეობის მონიტორინგი;	წყლის ჰაბიტატების მდგომარეობის მაჩვენებლები
	ღ18. ხმელეთის ჰაბიტატების მდგომარეობის მონიტორინგი;	ხმელეთის ჰაბიტატის მდგომარეობის მაჩვენებლები
	ღ19. ფრინველების მონიტორინგი;	ფრინველების რიცხოვნობა,
	ღ20. ძუძუმწოვრების იშვიათი სახეობების მონიტორინგი;	ძუძუმწოვრების სახეობების რიცხოვნობის მაჩვენებელი
	ღ21. ტურიზმის განვითარებისა და ზემოქმედების მონიტორინგი;	ტურიზმის განვითარების/ზემოქმედების მაჩვენებლები
	ღ22. მოსახლეობის დაცულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული სარგებლის მონიტორინგი;	მოსახლეობის სარგებლის მაჩვენებლები
	ღ23. მონაცემთა ელექტრონული ბაზის შექმნა.	სრულყოფილი მონაცემების არსებობა
მ13. ჯავახეთის დაცულ ტერიტორიებზე კლიმატის მოსალოდნელი ზეგავლენის შერბილების უზრუნველსაყოფად მუშაობის	ღ24. კლიმატის ცვლილების მოსალოდნელი ზეგავლენის შესწავლა, მოდელირება და	ადაპტაციის გეგმა და მისი განხორციელების რესურსები

4. კვლევა-მონიტორინგის პროგრამის სამოქმედო გეგმის ქმედებები, რომელთა განხორციელებასაც გეგმავს სსიპ - დაცული ტერიტორიების სააგენტო თითოეული ამოცანის (სტრატეგიული ღონისძიების) შესასრულებლად არის შემდეგი:

ღონისძიება/ქმედება	შედეგი	დტს/ზზბტ-ის როლი	სხვა პარტნიორების ჩართულობა	წინაპირობა
ღ16. დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის ეფექტურობის მონიტორინგი (იხ. ასევე, მ1)				
ქ16.1. METT-ის გამოყენებით (Management Effectiveness Traking Tool) მენეჯმენტის ეფექტურობის პერიოდული შეფასება	მენეჯმენტის ეფექტურობის მაჩვენებელი	განხორციელება	ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	უპირობოდ
ღ17. წყლის ჰაბიტატების მდგომარეობის მონიტორინგი				
ქ17.1. წყლის (განსაკუთრებით დაცულ ტერიტორიებში არსებული წყალსატევების) მონიტორინგის გეგმის დამუშავება	მონიტორინგის გეგმა	კოორდინირება	შესაბამისი პროფილის სამეცნიერო ორგანიზაციები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა
ქ17.2. ტრანსსასახლვრო კვლევებისათვის მონიტორინგის გეგმის დამუშავება	მონიტორინგის გეგმა	მონაწილეობა/თანაკოორდინირება	არფის ტბის ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია, შესაბამისი პროფილის სამეცნიერო ორგანიზაციები საქართველოსა და სომხეთში	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა და მზარდაჭერის და მზაობის არსებობა სომხეთის მხრიდან
ქ17.2. გეგმის დანერგვა	შესაბამისი ანგარიშები, მასალები	განხორციელება	ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები, მოხალისეები ადგილობრივი მოსახლეობიდან	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
ღ18. ხმელეთის ჰაბიტატების მდგომარეობის მონიტორინგი				
ქ18.1. სამოვრების მენეჯმენტის არსებულ შეფასებას და რეკომენდაციებზე დაყრდნობით, სამოვრების მდგომარეობის მონიტორინგის გეგმის დამუშავება	სამოვრების მდგომარეობის მონიტორინგის გეგმა	კოორდინირება	WWF-ის კავკასიის ოფისი	-
ქ18.2. შტატისა და მოხალისეების საგნობრივი ტრენინგი - სომხეთის არფის ტბის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის თანამშრომლებთან ერთად	ტრენინგის ამსახველი მასალები (ანგარიში, ფოტო)	ორგანიზება, მონაწილეობა	WWF-ის კავკასიის ოფისი, ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები TJS	მცირე ფინანსირების გათვალისწინება ორგანიზაციის ბიუჯეტში
ქ18.3. მონიტორინგის გეგმის დანერგვა	ყოველწლიური ანგარიშები	განხორციელება	მოხალისეები, ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	უპირობოდ
ქ18.3. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების	GIS რუკა და შესაბამისი		შესაბამისი პროფილის სამეცნიერო	შესაბამისი ფინანსირების

ჰაბიტატების/მცენარეულობის რუკის შედგენა	მონაცემთა ბაზა	კოორდინირება	ორგანიზაციები და/ან მოწვეული ექსპერტი/ექსპერტები	მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ18.3. კარტოგრაფირებისას მოპოვებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, საძოვრების მონიტორინგის გეგმის კორექტირება და ჰაბიტატების მონიტორინგის ერთიანი გეგმის შედგენა (ტყე-ბუჩქნარი ჰაბიტატების ჩათვლით)	ხმალიეთის ჰაბიტატების მონიტორინგის ერთიანი გეგმა	კოორდინირება	WWF-ის კავკასიის ოფისი, შესაბამისი პროფილის სამეცნიერო ორგანიზაციები და/ან მოწვეული ექსპერტი/ექსპერტები	მცირე ფინანსირების გათვალისწინება ორგანიზაციის ბიუჯეტში
ქ18.4. ერთიანი გეგმით გათვალისწინებული ქმედებების შესრულება	ყოველწლიური ანგარიშები	განხორციელება	მოხალისეები, ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	უპირობოდ

დ19. ფრინველების მონიტორინგი

ქ19.1. ფრინველების მონიტორინგის არსებულ რეკომენდაციებზე (იხ. დანართი 10) დაყრდნობით მონიტორინგის გეგმის დამუშავება.	მონიტორინგის გეგმა	კოორდინირება	შესაბამისი პროფილის სამეცნიერო ორგანიზაციები და/ან მოწვეული ექსპერტი/ექსპერტები	მცირე ფინანსირების გათვალისწინება ორგანიზაციის ბიუჯეტში
ქ19.2. სომხეთის არფის ტბის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციასთან თანამშრომლობით ტრანსსასაზღვრო მონიტორინგის გეგმის შემუშავება	მონიტორინგის გეგმა	მონაწილეობა, კოორდინირება	TJS	
ქ18.2. შტატისა და მოხალისეების საგნობრივი ტრენინგი	ტრენინგის ამსახველი მასალები (ანგარიში, ფოტო)	ორგანიზება	შესაბამისი პროფილის სამეცნიერო ორგანიზაციები და/ან მოწვეული ექსპერტი/ექსპერტები	მცირე ფინანსირების გათვალისწინება ორგანიზაციის ბიუჯეტში
ქ18.2. გეგმის გათვალისწინებული ქმედებების შესრულება	ყოველწლიური ანგარიშები	განხორციელება	მოხალისეები, ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	უპირობოდ

დ20. ძუძუმწოვრების იშვიათი სახეობების მონიტორინგი

ქ20.1. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ჭრელტყავასა და წავის პოპულაციების გავრცელებისა და სტატუსის დამატებითი გამოკვლევა და ამ სახეობების პოპულაციების მდგომარეობის მონიტორინგის გეგმის დამუშავება	ანგარიში, მასალები (რუკები, ფოტო და სხვ.)	ორგანიზება	შესაბამისი პროფილის სამეცნიერო ორგანიზაციები და/ან მოწვეული ექსპერტი/ექსპერტები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა/ბიუჯეტში გათვალისწინება
ქ20.2. შტატისა და მოხალისეების საგნობრივი ტრენინგი	ტრენინგის ამსახველი მასალები (ანგარიში, ფოტო)	ორგანიზება	შესაბამისი პროფილის სამეცნიერო ორგანიზაციები და/ან მოწვეული ექსპერტი/ექსპერტები	მცირე ფინანსირების გათვალისწინება ორგანიზაციის ბიუჯეტში
ქ20.3. გეგმით გათვალისწინებული ქმედებების შესრულება	ყოველწლიური ანგარიშები	განხორციელება	მოხალისეები, ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	უპირობოდ

დ21. ტურიზმის განვითარებისა და ზემოქმედების მონიტორინგი

--	--	--	--	--

ქ21.1. სააგენტოში დაგროვილი გამოცდილების გამოყენების, მონიტორინგის გეგმის დამუშავება	მონიტორინგის გეგმა	განხორციელება	ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	უპირობოდ
ქ21.2. გეგმით გათვალისწინებული ქმედებების შესრულება	ყოველწლიური ანგარიშები	განხორციელება	მოხალისეები, ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	უპირობოდ

დ22. მოსახლეობის დაცულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული სარგებლის მონიტორინგი

ქ22.1 მონიტორინგის გეგმის დამუშავება	მონიტორინგის გეგმა	განხორციელება	ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები, საჭიროებისამებრ - მოწვეული ექსპერტები	საჭიროებისამებრ - დამატებითი სახსრების მოზიდვა
ქ21.2. გეგმით გათვალისწინებული ქმედებების შესრულება	ყოველწლიური ანგარიშები	განხორციელება	ადგილობრივი პარტნიორი ორგანიზაციები	უპირობოდ

დ23. მონაცემთა ელექტრონული ბაზის შექმნა

ქ21.2. მონაცემთა ბაზის ელექტრონული პროგრამის შექმნა	პროგრამა	ორგანიზება	მოწვეული სპეციალისტი, დონორი ორგანიზაციები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა
ქ21.2. შერჩეული თანამშრომლების ტრენინგი პროგრამისა და მონაცემთა ბაზის ოპერირებაში	ტრენინგის ამსახველი დოკუმენტები	ორგანიზება	მოწვეული სპეციალისტი, დონორი ორგანიზაციები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა
ქ23.2. არსებული მონაცემების და მასალების ბაზაში შეტანა	მონაცემთა ბაზა	განხორციელება	-	უპირობოდ
ქ23.3. რეგულარული განახლება	ბაზაში შეტანილი ახალი მასალები და მაჩვენებლები	განხორციელება	-	უპირობოდ

დ24. კლიმატის ცვლილების მოსალოდნელი ზეგავლენის შესწავლა, მოდელირება და ადაპტაციის გეგმის დამუშავება

ქ24.1. შესწავლა და მოდელირება ტრანსსასაზღვრო კონტექსტის გათვალისწინებით	ანგარიში, მასალები	კოორდინირება	შესაბამისი სამეცნიერო ორგანიზაციები, მოწვეული სპეციალისტები, დონორი ორგანიზაციები, TJS	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა
ქ24.2. ადაპტაციის გეგმის დამუშავება	გეგმა	კოორდინირება	შესაბამისი სამეცნიერო ორგანიზაციები, მოწვეული სპეციალისტები, დონორი ორგანიზაციები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა
ქ24.3. შერჩეული თანამშრომლების ტრენინგი საადაპტაციო ღონისძიებების დანერგვაში	ტრენინგის ამსახველი დოკუმენტები და მასალები	ორგანიზება	შესაბამისი სამეცნიერო ორგანიზაციები, მოწვეული სპეციალისტები, დონორი ორგანიზაციები	შესაბამისი ფინანსირების მოზიდვა
ქ24.4. გეგმის განსახორციელებლად ფინანსური რესურსების მოზიდვა	დონორი ორგანიზაციის/ორგანიზაციების წერილობითი პირობა გეგმის ან მისი გარკვეული ნაწილების დაფინანსების შესახებ	კოორდინირება	პარტნიორი ეროვნული და საერთაშორისო ორგანიზაციები	ფინანსირების შესაბამისი პრიორიტეტების არსებობა დონორი ორგანიზაციების სტრატეგიებში

თავი VII
მენეჯმენტის გეგმის მონიტორინგი

მუხლი 44. ინდიკატორები და მათი შერჩევის დასაბუთება

მენეჯმენტის გეგმის შესრულების ინდიკატორები სტრატეგიული ღონისძიებების და ქმედებებისათვის დეტალურადაა აღწერილი VI თავში მენეჯმენტის თითოეული პროგრამისათვის. ინდიკატორების შერჩევა მოხდა მათი გაზომვადობის (რაოდენობრივი და ხარისხობრივი) და დროში მიღწევადობის პრინციპების გათვალისწინებით.

მუხლი 45. მონიტორინგის განხორციელება

1. მენეჯმენტის გეგმის მონიტორინგი წარმოადგენს დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მიერ უწყვეტი, ადაპტაციური მართვის განხორციელების საფუძველს. უწყვეტი, ადაპტაციური მართვა გულისხმობს სამოქმედო გეგმის დანერგვისას მიღებული გამოცდილებისა და სხვა ახალი ინფორმაციის გათვალისწინებით მენეჯმენტის გეგმის კორექტირებას, ახალ რეალობასთან ადაპტირებას.

2. ადმინისტრაცია მონიტორინგს ახორციელებს სამ ეტაპად:

ა) წლიური მონიტორინგი - ყოველი წლის ივნისში ადმინისტრაცია მოამზადებს მე-6 თავში მოცემული ქმედებებისა და საქმიანობების განხორციელების ანგარიშს, რაც გახდება 3-წლიანი საოპერაციო გეგმების განახლება-გადახედვისა და წლიური ბიუჯეტის დამტკიცების საფუძველი.

ბ) მენეჯმენტის გეგმის ეფექტურობის მონიტორინგი სამ წელიწადში - მენეჯმენტის გეგმის მიხედვით დაცული ტერიტორიების მართვის მესამე და მეექვსე წლის განმავლობაში ადმინისტრაცია ჩაატარებს გეგმის ეფექტურობის შეფასებას სპეციალური ინსტრუმენტების გამოყენებით; მიღებული შედეგების 2013 წლის მონაცემებთან შედარება ადმინისტრაციას პროგრესის, შესრულებული ქმედებებისა და აქტივობების ეფექტიანობის განსაზღვრის საშუალებას მისცემს.

გ) სრული გადახედვა - მენეჯმენტის გეგმის მიხედვით დაცული ტერიტორიების მართვის მე-6 წელს ადმინისტრაცია განახორციელებს გეგმის სრულ გადახედვას: ჩაატარებს ახალ სიტუაციურ ანალიზს და მოახდენს მიზნებისა და ქმედებების რევიზიას. სრული გადახედვის შედეგები საფუძვლად დაედება ახალი 6-წლიანი მენეჯმენტის გეგმის დამუშავებას.

